Postzegelboekjes van de Republiek Suriname

Deel I

Het filatelistische walhalla voor de plaatfoutverzamelaar

Den Haag, Januari - April 2019

Gijsbrecht K. van Dommelen

Motto

Laten wij het leven en dus ook onze hobby vooral niet te serieus nemen.

Dit boekje is uitsluitend digitaal beschikbaar. Het mag gepubliceerd worden op de websites van de Verenigde Haagse Filatelisten, De Plaatfout en de Postaumaat. Wie het wil verspreiden naar andere verzamelaars is welkom, mits altijd voorzien van de naam van de auteur.

Den Haag, Januari - April 2019

© Gijsbrecht K. van Dommelen

Postzegelboekjes van de Republiek Suriname

Inhoudsopgave

H1 Inleiding **Pag 3**

- De postzegelboekjes van onafhankelijk Suriname – Achtergrond 3
- Voorgeschiedenis 4
- Deze publicatie is niet compleet 7
- Dankwoord 7

H2 Definities **Pag 9**

- Nummering 9
- Andreaskruis en spiegelbeeld 9
- Telblokjes en snij- en registerstreepjes 10
- Overzicht van opbouw nummering 12
- Plaatfouten, druktoevalligheden, versnijdingen en kaftvariëteiten 13
- Wat is een plaatfout? 13
- Typen, kenmerken en kleurvariaties 16
- Plaatsbepaling en zegelnummer 17
- Rakellijnen 18
- Wat is een druktoevalligheid? 18
- Wat is een kaftvariant? 19
- Wat is een versnijding? 19
- Druktechniek 20
- Drukrichting 21
- Rode plakband 22
- Eerstedag Enveloppen 22
- Overige afstempelingen 23
- Overige achtergrondinformatie – Ontwerpen 24
- Individuele zegels 26
- En dan nog: ongetande exemplaren 26

H3.1 Plaatfouten & andere afwijkingen Boekje Pb1 **Pag 28**

H3.2 Plaatfouten & andere afwijkingen Boekje Pb2 **Pag 37**

H3.3 Plaatfouten & andere afwijkingen Boekje Pb3 **Pag 48**

H3.4 Plaatfouten & andere afwijkingen Boekje Pb4 **Pag 59**

H3.5 Plaatfouten & andere afwijkingen Boekje Pb5 **Pag 61**

H3.6 Plaatfouten & andere afwijkingen Boekje Pb6 **Pag 63**

H3.7 Plaatfouten & andere afwijkingen Boekje Pb7 **Pag 66**

H3.8 Plaatfouten & andere afwijkingen Boekje Pb 8, 9 en 10 **Pag 69**

H4 Ten slotte **Pag 70**

Surinaamse postzegelboekjes

Oorsprong

In het voorjaar van 2012 publiceerden Henk Teunis en Teus Kamper een boekje dat is gewijd aan de postzegelboekjes van Suriname. In het boekje passeren de eerste 10 postzegelboekjes van de Republiek Suriname de revue. Teunis en Kamper beschrijven de boekjes en komen met diverse interessante variëteiten en plaatfouten.

H1 Inleiding

Studiegroep Zuid-West Pacific - ZWP

Teunis en Kamper waren beiden lid van de Studiegroep Zuid-West Pacific en hebben het boekje onder auspiciën van de ZWP destijds uitgegeven. Deze filatelistische studiegroep opereert vanuit Oldenzaal en Odijk en houdt zich in eerste aanleg bezig met de bestudering van stempels, die zijn gebruikt in de (voormalige) Nederlandse gebieden in Indië en in Zuid- en Midden Amerika. Maar de groep publiceert ook met regelmaat studies over perfins, vervalsingen en, zoals in onderhavig geval, plaatfouten en variëteiten op postzegels en aanverwante zaken uit dezelfde gebieden.

Postex 2015

Als verzamelaar van plaatfouten ben ik altijd geïnteresseerd in de documentatie van anderen waar het variëteiten en plaatfouten aangaat. Toen ik het boekje op de tafelstand van de ZWP tijdens de Postex 2015 zag liggen heb ik het boekje dan ook direct aangeschaft. Ik ben zelf ook in het bezit van menig postzegelboekje van Suriname en had daarop al reeds verschillende afwijkingen geconstateerd. Aanvankelijk heb ik mijn materiaal gebruikt om een boekbespreking te schrijven van het werkje van Teunis en Kamper. De boekbespreking beleefde vervolgens een tweede editie in 2017. Maar de uitwisseling van mijn bevindingen met andere verzamelaars en met de heer Teunis leidde alras tot de wens om beide werkjes te integreren tot één nieuw completer stuk en dat ligt nu voor u.

De postzegelboekjes van onafhankelijk Suriname - Achtergrondinformatie

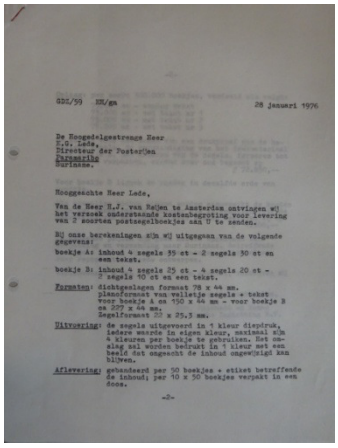
Deze boekjes, met name de eerste 7, zijn voor een verzamelaar van plaatfouten en druktoevalligheden een dankbaar verzamelgebied. In de tijd dat Suriname nog onder Nederlands bestuur viel werden geen boekjes uitgegeven, daar was kennelijk geen behoefte aan. Maar direct na de onafhankelijkheid is de Surinaamse PTT overgegaan tot het uitbrengen van een serie boekjes, waarbij gebruik gemaakt werd van de ontwerpen van de laatste luchtpostserie, die nog voor de onafhankelijkheid werd uitgegeven. Deze boekjes zijn vervolgens massaal in Nederland aan Nederlandse verzamelaars verkocht. Bij de handel liggen heden ten dage nog grote voorraden dus het opbouwen van een verzameling van deze boekjes is ook met een beperkte beurs goed te doen. Met name de agent in Nederland (Amsterdam) van de Postereijen van Suriname in die tijd, H.J. van Reijen (International Philatelic Agencies) heeft voor een grote toevloed van deze boekjes op de Nederlandse markt gezorgd. In Suriname zelf zijn de boekjes wel geldig geweest en voor frankering verkocht. Maar echt gelopen enveloppen en in de normale

postgang afgestempelde postzegels uit deze boekjes komt men niet algemeen tegen. Nog sterker, het is zeer waarschijnlijk dat er in Suriname nooit automaten zijn geïnstalleerd waaruit deze boekjes konden worden getrokken en als er al echt gelopen zegels uit deze boekjes voorkomen (de meeste gestempelde exemplaren komen van eerstedagenveloppen en uit boekjes die om filatelistische redenen welwillend zijn afgestempeld), dan is het waarschijnlijk dat zij afkomstig zijn van boekjes die op zijn best aan het loket van het hoofdpostkantoor van Paramaribo zijn verkocht. Maar zeker ben ik hier niet van.

Voorgeschiedenis

In het Noord Hollands Archief in Haarlem ligt de correspondentie bewaard, die heeft plaatsgevonden tussen drie interessante instellingen, die direct betrokken zijn geweest bij de productie van deze boekjes. Het gaat om de Surinaamse Postadministratie te Paramaribo, Suriname, als opdrachtgever, Joh. Enschedé & Zonen BV te Haarlem als drukker en de filatelistische agent van de Surinaamse Postereijen in Nederland, de heer H.J. van Reijen, die aanvankelijk persoonlijk maar later onder de vlag van International Philatelic Agencies, als agent in Nederland de verkoop in Nederland voor filatelistische doeleinden verzorgde.

Ik heb in mijn onderzoek nu twee jaar correspondentie onder ogen gekregen, uit 1976 en 1977. Er moet al in 1975, direct na de onafhankelijkheid van Suriname, voor het eerst over het uitgeven van boekjes zijn gesproken, maar op 28 januari 1976 verzoekt de Postadministratie van Suriname om een offerte voor het drukken van 2 typen postzegelboekjes in een oplage van 300.000 per soort en voor elke soort vier tekstvarianten (75.000 van elk), te weten een variant zonder tekst en drie varianten met drie verschillende teksten.

GDL/99 HM/gn 28 januari 1976

De Hoogedelgestrenge Heer
L.G. Lede,
Directeur der Posterijen
Paramaribo
Suriname.

Hooggeachte Heer Lede,

Van de Heer H.J. van Reijen te Amsterdam ontvingen wij het verzoek onderstaande kostenbegroting voor levering van 2 soorten postzegelboekjes aan U te zenden.

Bij onze berekeningen zijn wij uitgegaan van de volgende gegevens:

boekje A: inhoud 4 zegels 35 ct - 2 zegels 30 ct en een tekst.

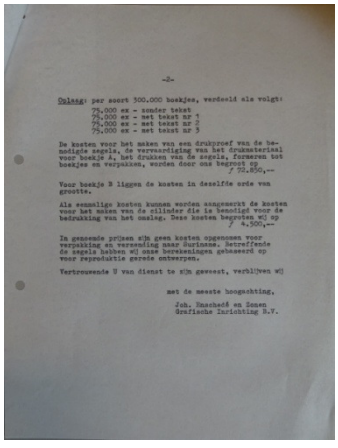
boekje B: inhoud 4 zegels 25 ct - 4 zegels 20 ct - 2 zegels 10 ct en een tekst.

Formaten: dichtgeslagen formaat 78 x 44 mm.
plaatformaat van volledig zegels + tekst voor boekje A en 150 x 44 mm - voor boekje B ca 227 x 44 mm.
Zegelformaat 22 x 25,5 mm.

Uitvoering: de zegels uitgevoerd in 7 kleur diepdruk, iedere waarde in eigen kleur, eventueel zijn 4 kleuren per boekje te gebruiken. Het omslag zal worden bedrukt in 1 kleur met een beeld dat ongeacht de inhoud ongewijzigd kan blijven.

Aflevering: gebundeld per 50 boekjes + etiket betreffende de inhoud; per 10 x 50 boekjes verpakt in een doos.

-2-

-2-

Oplage: per soort 300.000 boekjes, verdeeld als volgt:

75.000 ex - zonder tekst
75.000 ex - met tekst nr 1
75.000 ex - met tekst nr 2
75.000 ex - met tekst nr 3

De kosten voor het maken van een drukproef van de benodigde zegels, de vervaardiging van het drukmateriaal voor boekje A, het drukken van de zegels, formeren tot boekjes en verpakken, worden door ons begroot op
ƒ 72.850,--

Voor boekje B liggen de kosten in dezelfde orde van grootte.

Als eenmalige kosten kunnen worden aangemerkt de kosten voor het maken van de cilinder die is benodigd voor de bedrukking van het omslag. Deze kosten begroten wij op
ƒ 4.500,--

In genoemde prijzen zijn geen kosten opgenomen voor verpakking en verzending naar Suriname. Betreffende de zegels hebben wij onze berekeningen gebaseerd op voor reproductie gerede ontwerpen.

Vertrouwende U van dienst te zijn geweest, verblijven wij

met de meeste hoogachting,

Joh. Enschedé en Zonen
Grafische Inrichting B.V.

Er is dan al sprake geweest van onderling overleg waarbij als ontwerpbasis de luchtpostserie van Suriname uit 1965 als uitgangspunt is gekozen. Joh. Enschede moet het ontwerp aanpassen aan het voor postzegelboekjes gebruikelijke formaat.

In eerste instantie is sprake van een boekje A, waarin 4 zegels van 35 ct en 2 zegels van 30 ct bij elkaar worden gezet en een boekje B, waarin 4 zegels van 25 ct, 4 zegels van 20 ct en 2 zegels van 10 ct worden samengebracht, allebei met een tekstlabel. In beide gevallen wordt dus gedacht aan ƒ 2,- als loketprijs. Vanaf het begin is het niet de bedoeling dat er automaten worden gebruikt voor de levering van de boekjes aan het publiek. Er wordt bovendien ook direct vanuit gegaan dat een deel van de oplage voor verkoop aan de balie in Paramaribo bestemd is, maar ook dat een (naar later blijkt) veel groter deel bestemd is voor directe verkoop in Nederland aan verzamelaars. De boekjes moeten in pakketjes van 50 worden geleverd, precies zoals dat ook in Nederland zelf jaren lang gebruikelijk is geweest.

Uiteindelijk wordt een andere samenstelling van de boekjes ontworpen en besteld, bestaande uit 4 zegels van 35 ct en 1 zegel van 10 (Pb 1, of zoals dat in de correspondentie genoemd is soort B) en uit 2

zegels van 20 ct, 2 zegels van 25 ct en 2 zegels van 30 ct (Pb 2, of soort A). De uiteindelijke loketprijs is daarmee ƒ 1,50 geworden.

Verder wordt de offerte gebaseerd op 1 kleur diepdruk met maximaal 4 verschillende kleuren (elke zegel in 1 kleur en dus maximaal 4 verschillende zegels per boekje).

Op 29 oktober 1976 stuurt de drukker aan Van Reijen 6 maal 2 postzegelboekjes gesneden uit proefvellen en in een blanco omslag geplakt. In de begeleidende brief wordt uitgegaan van een kleinere gewenste oplage, tweemaal 210.000 stuks, waarbij het blanco label is geschrapt en er dus drie typen per soort worden onderscheiden, elk voorzien van een eigen tekst. Opvallend is dat nu ook per tekst de oplage verschilt:

Boekje A (Pb 2)

1. Tekst: Vermijd tijdsverlies, koop postzegelboekjes. 115.000 stuks
2. Tekst: Zorg voor juiste frankering, haal Uw tarievenlijst bij de posterijen. 60.000 stuks
3. Tekst: Opgave van adreswijziging, versnelt de postbezorging. 35.000 stuks

Boekje B (Pb 1)

1. Tekst: Vermijd tijdsverlies, koop postzegelboekjes. 110.000 stuks
2. Tekst: Zorg voor juiste frankering, haal Uw tarievenlijst bij de posterijen. 70.000 stuks
3. Tekst: Opgave van adreswijziging, versnelt de postbezorging. 30.000 stuks

Elke tekst wordt in een andere kleur gedrukt, maar wel in een kleur van een van de gebruikte postzegels. Dit laatste is bij boekje 1 niet gebeurd, daar is een andere, meer blauwgroene kleur gebruikt voor de 3de tekst dan bij de groene zegel zelf uit dit boekje.

Vlak daarna, op 24 december 1976, bevestigt de drukker dat van elk van deze twee boekjes er 45.000 rechtsreeks aan de agent in Nederland zijn geleverd. Ergens begin 1977 wordt ook een afspraak gemaakt over wat er moet gebeuren met de ongeperforeerde modelvellen, die bij wijze van proef worden gedrukt. Modelvellen zijn vellen die aan het begin van het drukproces worden aangemaakt en waarop de ontwerper en de drukker nog een laatste controle uitvoeren. Deze vellen worden daarna meestel afgetekend door de controlerende functionaris. Voor Nederlandse postzegels zijn de modelvellen daarna consequent naar het oude postmuseum gegaan (die liggen nu in het Nationaal Archief in Den Haag), maar met de Agent werd afgesproken dat alle modelvellen niet naar Suriname, maar naar hemzelf zouden worden gestuurd. De ongeperforeerde vellen mochten wel met de gewone zendingen mee gezonden worden naar de agent, maar ze moesten wel voorzien zijn van gescheiden begeleidende brieven, die ook nog eens anders gedateerd moesten worden t.o.v. de brief waarmee de feitelijke bestelling verzonden werd, minimaal een week tijdsverschil moest er zitten tussen de dateringen. Uiteindelijk wordt er op 25 mei 1977 door de drukker aan de Surinaamse Postreijen een brief verzonden waarin staat dat van beide boekjes in totaal 90.050 stuks zijn geleverd, waarvan 55.050 van elke soort naar de agent zijn gegaan en 35.000 naar Suriname zijn verscheept (deels per luchtpost en deels per zeepost). Er wordt daarin niet gezegd hoeveel er per tekstvariant zijn geleverd.

Op 16 oktober 1977 plaatst de agent vervolgens een nieuwe order bij de drukker, weer voor twee boekjes (Pb3 en Pb4), weer met drie teksten, in een oplage van 100.000 elk, maar nu 60.000 stuks met tekst 1 en 20.000 stuks van elk van de teksten 2 en 3. Van deze boekjes moeten dan alleen van tekst 1 25.000 stuks naar Suriname, de rest blijft dan hier in Nederland bij de agent. Geplande uitgiftedatum is 11 januari 1978. Al in juli 1977 in een gesprek bij Joh. Enschedé geeft de agent opdracht om de boekjes gespiegeld aan te maken, maar in de drukopdracht wordt geen onderscheid gemaakt waar het de oplage betreft. Ik ga er dus vanuit, dat van elk van de boekjes resp. 30.000, 10.000 en 10.000 per gespiegelde variant zijn geleverd. In oktober 1977 wordt de oplageverdeling aangepast, de oplage van de boekjes met tekst 1 gaat van 60.000 omhoog naar 85.000. Daar wordt ook afgesproken dat er nog slechts 20.000 naar Suriname gaan en de rest in Nederland moet blijven. Zo ontstaan de volgende (geplande) oplagecijfers voor de tweede serie boekjes:

Boekje C (Pb 3)

4. Tekst: Vermijd tijdsverlies, koop postzegelboekjes. 85.000 stuks
5. Tekst: Zorg voor juiste frankering, haal Uw tarievenlijst bij de posterijen. 20.000 stuks
6. Tekst: Opgave van adreswijziging, versnelt de postbezorging. 20.000 stuks

Boekje D (Pb 4)

4. Tekst: Vermijd tijdsverlies, koop postzegelboekjes. 85.000 stuks
5. Tekst: Zorg voor juiste frankering, haal Uw tarievenlijst bij de posterijen. 20.000 stuks
6. Tekst: Opgave van adreswijziging, versnelt de postbezorging. 20.000 stuks

Afgaande op deze correspondentie moet verondersteld worden dat de boekjes met tekstvariant 1 (Vermijd tijdsverlies, koop postzegelboekjes) veel minder zeldzaam zijn dan die met tekstvariant 2 en al helemaal (bij boekjes 1 en 2) dan die met tekstvariant 3. Dat komt ook overeen met mijn eigen bevindingen opgedaan bij het pakket dat ik van Karel den Hertog kocht (750 stuks) waar inderdaad naar verhouding minstens twee keer zoveel boekjes van tekstvariant 1 in voorkwamen. Van Pb1 kwam tekstvariant 3 zelfs bijna niet voor in dit pakket.

Tot zover mijn conclusies uit het veldonderzoek in Haarlem, daar gaan zeker nog meer sessies volgen,, die ongetwijfeld meer interessante informatie zullen opleveren.

Waardering

De waarde van deze boekjes is beperkt. Catalogusprijzen variëren van enkele €'s tot ruim een tientje voor de later nummers (10 – 13) maar wat daarvan het realiteitsgehalte is, is zeer de vraag. Via handelsplatforms op het internet bent u voor een paar kwartjes al gauw eigenaar van een boekje. Teunis en Kamper hebben destijds geprobeerd om een waarde aan de door hen gedocumenteerde plaatfoutjes te koppelen en namen daarbij als vuistregel een factor anderhalf per stap. Dus de prijs voor een plaatfout is dan anderhalve keer de gewone waarde, heeft het boekje ook nog een telblok, dan is de waarde weer de helft van de oorspronkelijke waarde groter, zit er dan ook nog een registerlijntje op, dan gaat de prijs weer de helft van de oorspronkelijke prijs omhoog. Voor telblokken en registerlijntjes is

daar nog wat voor te zeggen, maar gezien het grote aantal foutjes dat deze boekjes kenmerkt kan voor de plaatfouten bij deze methode van waardering een vraagteken gezet worden. Uiteindelijk is de waarde altijd gelijk aan de prijs, die men er het laatst voor betaald heeft en wenst te betalen en het is een feit dat er veel minder verzamelaars van Surinaamse postzegelboekjes zijn dan dat er boekjes beschikbaar zijn. Volgens die redenering geldt slechts de oud-papierprijs als waarde. Kortom, laat u niet gek maken en ga er vanuit dat de meeste van deze boekjes, als ze op fout en type geïdentificeerd, € 2 a € 3 per stuk mogen kosten.

Alleen de registerlijntjes en kaftversnijdingen zijn zeldzamer, daar kunnen hogere prijzen nodig zijn om ze in bezit te krijgen.

Om deze reden heb ik ook geen waarde aan de boekjes en fouten gekoppeld in de voor u liggende publicatie.

Deze publicatie is niet compleet

Om tot dit werkstuk te komen heb ik zelf enkele honderden boekjes bekeken. Dat is veel te weinig om te kunnen vaststellen of het overzicht compleet is. Aanvullingen en verbeteringen zijn dan ook van harte welkom, informatie over hoe u mij kunt bereiken treft u aan het einde van dit boekwerkje. Het idee achter dit boekje is om het via internet gratis ter beschikking te stellen en periodiek een nieuwe verbeterde editie te publiceren, mede gebaseerd op alle informatie, die van derden wordt ontvangen. Schroom dus niet om uw verzameling te bekijken en uw bevindingen te toetsen aan de inhoud van dit boekje en mij vervolgens in te lichten.

Bovendien ben ik nog niet klaar met mijn onderzoek in Haarlem, maar zult u in dit eerste deel ook alleen een compleet overzicht (voor zover ik dat nu compleet heb) van mijn bevindingen rond boekjes 1, 2, 3, 7, 8, 9 en 10 vinden. De tijd om ook al het materiaal dat tot mijn beschikking staat voor boekjes 4, 5 en 6 in dit stuk op te nemen ontbrak mij. Daarom is dit deel omgedoopt tot deel I en zal er hopelijk binnen afzienbare tijd nog een deel II volgen.

Dankwoord

Graag wil ik de heer Teunis en de ZWP op deze plaats bedanken voor hun toestemming om het materiaal uit het werkje uit 2012 te mogen gebruiken. Met Teus Kamper heb ik helaas en ondanks diverse pogingen daartoe nooit contact gekregen. Teus Kamper is in het voorjaar van 2019 overleden. Zonder het werk van de heren Teunis en Kamper zou mijn werk niet eens begonnen zijn vermoed ik. Aad Beglinger (handelaar in Den Haag onder de naam Edison) en Karel den Hertog (ook handelaar), wil ik bedanken voor de grote hoeveelheid boekjes die ik via hen kon bemachtigen, en dan ook nog tegen een schappelijke prijs. Ad Kollen (VHF & Postaumaat) en Jan Smith (De Plaatfout) ben ik dank verschuldigd, voor hun inzet als scouts in de wereld van de boekjesverzamelaars. Zij zijn voortdurend op zoek geweest naar nieuw materiaal voor hun eigen en mijn collectie. Walter de Rooy wil ik danken voor de kritische noot en voor zijn toestemming om het materiaal te mogen gebruiken uit het begin jaren tachtig mede van zijn hand verschenen werkje dat eveneens over deze boekjes handelt. René Hillesum dank ik, die

ondanks zijn drukbezette schema de eerste versie van dit boekje kritisch heeft nagelezen en van het nodige terechte commentaar heeft voorzien.

Verder ben ik ook nog dank verschuldigd aan het Noord Hollands Archief te Haarlem, dat zo bereidwillig is geweest om uit de archieven de correspondentie tevoorschijn te toveren die heeft plaatsgevonden tussen de drukker van de boekjes Joh. Enschede en de opdrachtgever. Speciaal de heer Zelis van het Noord-Hollands Archief dank ik voor zijn enthousiasme en mevrouw Pompe en mevrouw Erkelens voor het feit dat zij beiden mij met hem in contact gebracht hebben.

Den Haag, Januari - April 2019

© Gijsbrecht K. van Dommelen

H2 Definities

Voordat ik op een overzicht van alle aangetroffen foutjes, afwijkingen etc. in ga, moet eerst wat gezegd worden over zaken als nummering, kenmerken zoals telblokjes, registerlijntjes, plaatsaanduidingen etc.

Nummering

Teunis en Kamper zijn in hun werkje gestart met de nummering zoals die in de Zonnebloem catalogus van 1983 en 2004 is opgenomen. Dat is handig omdat daarmee aansluiting gevonden wordt met een algemeen bekende catalogus. Maar daarna zijn zij verder gegaan met de toevoeging van letters en cijfers, die per stuk op zichzelf een duidelijke logica bevatten, maar in het geheel tot een soms verwarrende nummering hebben geleid. Ik doe daarom een poging om tot een meer consistente nummering te komen, overigens in het besef dat het daarmee niet eenvoudiger zal worden. Waar nodig zal ik wel het nummer uit het werkje van Teunis en Kamper naast het eigen nummer plaatsen zodat aansluiting met dat eerste boekje over deze materie behouden wordt.

Om te beginnen worden de hoofdtypen van elk boekje met een nummer aangeduid, net als in de gevolgde Zonnebloem catalogus. In Suriname was het bij de eerste series boekjes gebruikelijk om de boekjes te voorzien van een label met een reclametekst. De reclametekst werd gevarieerd, zowel qua tekst als qua kleur. Voor elk type wordt aan het nummer een letter toegevoegd, te beginnen met a, b en zo verder. Boekje 1 komt in drie labelvarianten voor die derhalve genummerd worden met de aanduiding 1a, 1b en 1c. Wij hanteren in dit hoofdstuk boekje 1a als voorbeeld om de systematiek van de nummering te duiden. Dat wil niet zeggen dat dit boekje bestaat in alle nummervarianten die voorbij komen. Verderop in dit boek zullen alleen alle varianten waarvan Teunis, Kamper en ikzelf exemplaren gezien hebben, voorbijkomen en benoemd worden.

Andreaskruis en spiegelbeeld

In een aantal boekjes is een zegel vervangen door een Andreaskruis. Dat hangt samen met het doel van de boekjes, namelijk om ze via een automaat te kunnen verkopen. Dat moet met afgeronde bedragen gaan terwijl de zegels zelf wel geschikt moeten zijn voor frankering volgens de op het moment van uitgifte gehanteerde tarieven. Dat hoeft niet altijd keurig deelbaar te zijn door een even aantal postzegels en dus wordt soms een kruis gebruikt. In Nederland en andere landen komt deze praktijk ook veel voor. Bij de Surinaamse boekjes (dit geldt voor boekjes 3, 4, 5 en 6) zijn ook nog eens de rijen gespiegeld. De boekjes komen dan voor met twee rijen zegels (met soms op een rij een kruis) die gewisseld worden.

Links ziet u Pb3aprb1 *

en rechts Pb3aq

* Pb3aprb1 vertoont in de linkerbovenhoek van het label ook nog een groen registerlijntje, zie hierna.

In het voorbeeld op de voorgaande pagina zijn de oranje zegels eerst in de onderste rij te zien en in het tweede geval in de bovenste rij.

Om deze typen te onderscheiden worden de letters p en q achter het labeltype geplaatst. De logica achter de keuze van de letters p en q ontgaat mij een beetje, maar ik conformeer mijzelf hier wel aan om de simpele reden dat dit ook in de meeste catalogi zo gedaan wordt. 3a wordt dan dus 3ap en 3aq.

Telblokjes en snij- en registerstreepjes

Om het tellen van aantallen boekjes te vergemakkelijken werd een telblokje aangebracht op elk tiende boekje. Althans, in Nederland was het lange tijd gebruikelijk om op de kaft van elk 10de boekje een telblokje aan te brengen. Ook in Suriname is dit het geval gebleken. Om de boekjes met een telblokje te duiden wordt aan de nummering de hoofdletter T toegevoegd. Boekje 1ap met telblokje wordt zo boekje 1apT (dat was bij Teunis en Kamper 1ap-T, zij plaatsten nog een streepje tussen de diverse letters). De telblokjes staan lang niet altijd op dezelfde plaats.

Pb6bpT - kaftzijde met telblok

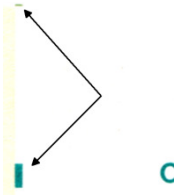
Pb1aT - kaftzijde met telblok

Registerstrepen (ook wel kleurstreepjes of stipjes genoemd)

Registerstrepen dien(d)en om bij het drukken de elektronische apparatuur bij eventuele (kleur)verschuivingen de stand van de drukcilinders te kunnen wijzigen, zodat de verschillende kleuren ten opzichte van elkaar kunnen (konden) worden gecorrigeerd. De strepen zijn verticaal, de kleur van deze strepen zijn hetzelfde als die op de zegels voorkomen. Boekjes met registerstreepjes worden aangeduid met de letter r.

Boekje Pb2cr1 & 2 als paar met registerstreepje linksonder (Pbcr1) uitlopend linksboven op Pbcr2 waar dan ook het blauwe registerstreepje op te zien is.

Teunis en Kamper toonden foto's van donkerblauwe en groene registerstreepjes (beter zou zijn registerblokjes gezien het feit dat ze een stuk dikker zijn dan de snijlijntjes die hierna worden behandeld) op boekje 2b. Zij noemden (zie de foto's) het blauwe blokje een registerstreepje en het groene blokje bovenaan (ze lieten ook foto's zien met hetzelfde blokje onderaan zoals hier links te zien is bij boekje Pb2cr1) een snijlijntje. De Rooy & Hali hebben in hun catalogus in de jaren tachtig al een andere, veel plausibelere verklaring gegeven, ik citeer:

“Aan beide zijden van de cilinder hebben registerstrepen gestaan. Aan de A-zijde is door het „ruim" afsnijden van de tekststrook meer van de registerstreep (2b en 2c) in zicht dan aan de B-zijde waar slechts een dun streepje in zicht blijft (2a en 2c). Bij decentraal gesneden boekjes (naar boven) valt het bovenste streepje soms geheel weg.”

Het gaat hier dus in beide gevallen om registerblokjes.

Boekje PB2cr3 met smaller registerlijntje linksmidden, van de B-zijde van de drukcylinder

Bij boekjes die in meerdere kleuren gedrukt zijn kunnen dus soms registerstreepjes in meerdere kleuren voorkomen. Dan volgt een cijfer gekoppeld aan de letter r in de nummering. Als bij boekje 1apT twee kleuren registerstreepjes voorkomen, dan worden de nummers 1 en 2 toegevoegd en krijgt men de nummer 1apr1T en 1apr2T.

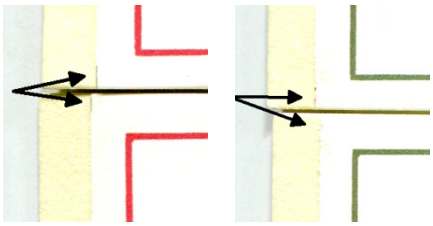
Snijlijntjes

Dat zijn verticale lijntjes die op drukcilinders worden gezet, om voor de drukbaan aan te geven waar de zijkanten moeten worden afgesneden. Zo wordt de juiste snijlengte verkregen, zodat postzegels op de juiste manier gevouwen en ingeplakt kunnen worden in de boekjes. Het is de bedoeling dat de snijlijntjes na het snijden niet meer zichtbaar zijn omdat de boekjes niet over maar aan de binnenkant van de snijlijntjes moesten worden gesneden.

Meestal vallen de snijlijntjes dus buiten de drukbaan en vallen ze er dan vanaf bij het snijden. Snijlijntjes komen zowel linksboven, linksonder, rechtsboven en rechtsonder voor. Snijlijntjes zijn veel minder goed zichtbaar dan registerstreepjes.

Over de vraag of er op de Surinaamse boekjes snijlijntjes voorkomen bestaat verschil van mening. De Rooy & Hali maken in hun catalogus alleen melding van registerstreepjes. Hiervoor is al aandacht aan deze discussie besteed ten aanzien van boekje Pb2. Maar op de boekjes Pb3 en Pb 4 komen dit soort verticale streepjes ook voor. Teunis & Kamper noemen de streepjes op deze twee boekjes snijlijntjes, bij De Rooy & Hali zijn het registerstreepjes. Navraag bij de drukker heeft nog geen opheldering geleverd.

In het hiernavolgende volg ik de lezing van de Rooy Hali en wordt dus verder alleen nog over registerstreepjes gesproken.

Op de boekjes 3 en 4, komen de streepjes meestal in paren voor (zogenoemde registerstreepparen). De lijntjes zijn gedrukt aan de kaftzijde van het boekje, en bij paren deels op het onderste boekje en deels op het bovenste zodat de helft onder op één boekje voorkomt en de andere helft boven op het tweede boekje.

Op de voorgaande bladzijde ziet u links een detail van de boekjes Pb3apr en Pb3aqr waarop een groen registerstreepje te zien is. Rechts ziet u (het is moeilijk te zien want de feitelijke snee is midden door dit lijntje heen gegaan) een rood registerstreepje op boekjes Pb4apr en Pb4aqr. De kleur van de registerstreepjes is dus precies tegenovergesteld aan de kleur van de kaderrand op het label van het boekje in dit geval. Deze boekjes krijgen de letter r om ze te duiden, de nummers van de getoonde boekjes worden dan Pb3apr, 3aqr, 4apr en 4aqr. Soms wordt daar een 1 (streepje linksboven) of 2 (linksonder) aan toegevoegd (boven resp. onder) maar feitelijk is dat onnodig, omdat de paarvorming ervoor zorgt dat ze op type p resp. q voorkomen.

Deze specifieke vier boekjes waren ook interessant omdat zij naast de registerstreepjes ook voorzien waren van enkele druktoevalligheden / plaatfouten. Die worden verderop in dit stuk nader toegelicht.

De nummering wordt nu nog ingewikkelder. Om een tekstvariant van het label te onderscheiden, de spiegelvariant (kruis onder of boven), twee kleuren registerstrepen en een telblok hadden we al boekjes 1aprT en 1aprT. Nu moeten we ook nog bepalen of de registerstreepjes boven of onder op het label staan. Dan wordt de nummering dus 1apr1T, 1apr2T, 1aqr1T en ga zo maar verder.

Op de boekjes 1, 6, 7, 8, 9 & 10 komen voor zover bekend geen registerstreepjes voor.

Overzicht van opbouw nummering

- **Pb**: omdat het om een Postzegelboekje gaat;
- **Eerste cijfer**: volgnummer van het boekje volgens bekende catalogi (1 t/m 10);
- Letters **a, b, c, d**: volgletter die de afzonderlijke reclameteksten identificeert;
- **p of q**: toevoeging afhankelijk van de zegelvolgorde;
- **I, II, III etc**.: type- of kenmerkonderscheiding
- **r**: als er op het label van het boekje een registerblokje gedrukt is;
- **s**: als er op het label van het boekje een snijlijntje te zien is;
- De letters r en s kunnen door een **cijfer** gevolgd worden als er meerdere kleuren voorkomen van de register- of snijlijntjes of als de positie op het label verschillend kan zijn;
- **T**: als de kaft een Telblok bevat;
- **-P** en een volgnummer: als het een Plaatfout betreft;
- **-K** en een volgnummer: als het een Kaftvariant betreft met **PK** als de kaftvariant een terugkerende variant is;
- **-D** en een volgnummer: als het een Druktoevalligheid betreft;
- **-V** en een volgnummer: als het een Versnijding betreft;
- **-R** en een volgnummer: als het een Rakellijn betreft.

Plaatfouten, druktoevalligheden, versnijdingen en kaftvariëteiten

En dan hebben wij het nog niet gehad over de nummering van plaatfouten, versnijdingen en druktoevalligheden. Hier ga ik afwijken van de wijze van nummeren die de heren Teunis en Kamper hanteerden. Zij gebruikten hierbij cijfers en letters door elkaar. Gezien de grote hoeveelheid letters en cijfers die er nu al zijn, stel ik nu wel voor om een streepje te gebruiken en vervolgens de letters P (plaatfout), D (druktoevalligheid), V (versnijding) en K (kaftvariant) te gebruiken en deze dan wel met Arabische cijfers door te nummeren.

Plaatfout nummer 1 op boekje Pb 1apr1bT wordt dan Pb 1apr1bT-P1. Een druktoevalligheid zou dan Pb 1apr1bT-D1 zijn, een versnijding Pb 1apr1bT-V1 en een kaftvariant Pb 1apr1bT-K1, waarbij bedacht moet worden dat Plaatfouten en Kaftvarianten of Versnijdingen natuurlijk ook nog gezamenlijk kunnen voorkomen.

Een tweede probleem is het feit dat bij sommige boekjes op meerdere zegels kenmerkende plaatfouten voorkomen. Teunis & Kamper hebben meestal alleen de meest zichtbare plaatfout van het boekje genoteerd. Voor een compleet boekje is dat prima werkbaar maar zodra individuele zegels worden aangetroffen wordt dat anders. In deze publicatie wordt daarom eerst een hoofdnummer aan het boekje met specifieke plaatfouten gegeven gevolgd door een letter, beginnend met a per zegel waarop een plaatfout is aangetroffen. Zo kent boekje Pb4bp-P1 (4bpw) twee kenmerken (zie verderop) en worden in dit boekwerk de afwijkingen per zegel apart vermeld met de nummers Pb4bp-P1a en Pb4bp-P1b. Dit is nodig om ook individuele zegels weer te kunnen herleiden naar het bijbehorende boekje.

De nummering van plaatfouten, die u in dit boekwerkje aantreft, wijkt daarmee af van de nummering die Teunis & Kamper hanteren. Het probleem is dat zij zowel letters als cijfers gebruikten (p, q en w worden gebruikt, maar ook 1, 2, etc.) voor de nummering van plaatfouten. Dat verschil wordt in dit boekwerkje rechtgetrokken. Om de aansluiting met hun boekje te behouden wordt wel ook het nummer aangegeven dat in het werkje van Teunis & Kamper is gehanteerd (daar waar de fout ook door hen omschreven is), dit om de vergelijkbaarheid te vergemakkelijken.

Wat is een plaatfout?

De vraag, wat een plaatfout eigenlijk is, wordt door menig (plaatfout)verzamelaar verschillend beantwoord. In Nederland kennen wij een vereniging van plaatfoutverzamelaars (Vereniging De Plaatfout) waar ook de in deze wereld gevestigde namen, de heren Amse, Mast en Van Wilgenburg (om er maar een paar te noemen) lid van zijn / waren. En ook tussen deze heren bestaat verschil van inzicht over de vraag wat een plaatfout eigenlijk is. Iedereen is het er over eens, dat het in elk geval moet gaan om een terugkerende afwijking in het drukwerk. Maar dan stokt het. Sommigen constateren al een plaatfout als ten minste tweemaal dezelfde fout wordt aangetroffen (zo ook uw auteur). Anderen willen minimaal drie exemplaren gezien hebben en weer anderen willen minstens twee complete vellen gezien hebben waarin de fout is aangetroffen. Dan spreekt men van primaire fouten (fouten die in alle vellen van de drukgang terugkeren) en secundaire fouten (fouten die slechts in een deel van de oplage voorkomen). Secundaire fouten zijn daarmee zeldzamer dan primaire fouten. Oorspronkelijk hebben Teunis en Kamper ervoor gekozen om alleen de grotere, met het blote oog goed zichtbare plaatfouten

en kaftvarianten op te nemen. Ook anderen, waaronder de publicisten Mast en van Wilgenburg, sluiten zich daarbij aan en nemen alleen fouten op in hun publicaties, die met het blote oog zichtbaar zijn. Het probleem hiervan is natuurlijk dat de scherpte van het zicht van elke individuele verzamelaar van persoon tot persoon verschilt. Wilgenburg gaat zelfs nog een stap verder en benoemt alleen primaire, goed zichtbare fouten. In deze publicatie zult u zien dat de auteur geen onderscheid maakt tussen het al dan niet met het blote oog zichtbaar zijn dan wel de omvang en helderheid van de fout. Verder is van vrijwel alle plaatfouten in dit boekwerkje niet bekend of zij primair of secundair zijn. De auteur heeft simpelweg nog geen hele vellen kunnen vergelijken om dit onderscheid te kunnen maken. Feit is dat sommige fouten veel vaker voorkomen dan anderen, maar dat kan ook komen doordat een fout in meerdere zegels per drukbaan voorkomen.

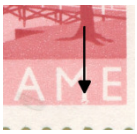
Bekende plaatfouten uit boekjes waarin meerdere fouten voorkomen

Regelmatig (ook bij Nederlandse plaatfouten is dit het geval) kom ik in combinatie met de door anderen al formeel gedocumenteerde plaatfout andere afwijkingen tegen. Het is mogelijk dat die als niet zichtbaar genoeg onvermeld blijven. Maar bij postzegelboekjes wordt dit wel relevant vooral wanneer de plaatfout op een andere zegel voorkomt dan andere afwijkingen. Hieronder treft u vier voorbeelden.

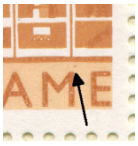
Om te beginnen treft u boekje 4bpw (nummering Teunis & Kamper). Op zegel 1 van dit boekje treft men plaatfout w aan. Maar op de boekjes in mijn verzameling is op zegel 2 steevast ook een andere goed zichtbare afwijking te herkennen.

Boekje Pb4bpw (in de nummering in dit boekwerk Pb4bp-P1)

Pb4bp-P1a (Pb4bpw) Zegel 1 (=B1) F7 (plaatscoördinaat)
Witte cirkel rechtsonder aan de “M” van “SURINAME”

Pb4bp-P1b Zegel 2 (=B2) E / F7
Oranje puntje rechtsboven de “M” van “SURINAME”

Een tweede voorbeeld hebben wij gevonden op boekje Pb5bp2. De door Teunis en Kamper gemelde fouten zijn te vinden op de zegels 2 en 8:

Pb5bp-P8a (Pb5bp2a) Zegel 2 (B2) A2

Grijsgroene vlek boven de "U" van "SURINAME"

Pb5bp-P8b (Pb5bp2b) Zegel 8 (O2) A1 - 2

Grijsgroen streepje linksboven de "U" van "SURINAME"

Maar steevast zijn ook op dit boekje nog te vinden:

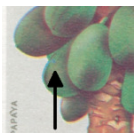
Pb5bp-P8c Zegel 7 (O1) A5

Grijs puntje linksboven de "M" van "SURINAME"

Pb5bp-P8d Zegel 10 (O4) E / F2

Blauwgroene punt links op de vrucht achter linksonder

Pb5bp-P8e Zegel 11 (O5) H1 / 2

Grijs puntje rechtsboven de "8" van "1978"

Een derde voorbeeld geldt plaatfout 2 op boekje Pb6ap. Volgens mijn nummering gaat het om Pb6ap-P2 maar bij Teunis & Kamper staat deze bekend als Pb6ap2. De plaatfout die Teunis & Kamper noemden komt op zegel 7 voor, maar op zegel 8 is ook nog een andere goed zichtbare afwijking te zien:

Pb6ap-P2b (Pb6ap2) Zegel 7 (= O1) A1 / 2

Stip linksboven de “U” van “SURINAME”

Pb6ap-P2b Zegel 8 (= O2) G / H4

Groenblauwe vlek op de onderkant van de halve meloen

De hierboven opgesomde aanvullingen komen steevast op alle boekjes voor die ook de twee plaatfouten van Teunis & Kamper vertonen. Het zijn dus bijkomende plaatfouten. Voor het boekje zelf maakt dat weinig uit, maar zodra u individuele zegels of combinaties heeft gaat het verhaal anders zijn en worden deze foutjes wel van belang.

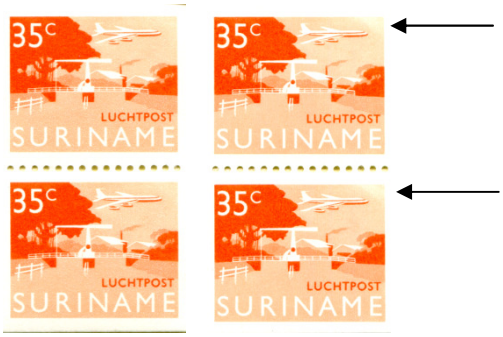
Overigens wordt hier steeds gerefereerd aan plaatfouten zoals ze door Teunis & Kamper zijn benoemd, maar De Rooy & Hali hebben in hun catalogus in de jaren 80 al enkele van deze plaatfouten geconstateerd. In feite moet dus gesproken worden van fouten, opgespoord door deze twee heren en

niet door Teunis & Kamper! De Rooy & Hali hebben echter alleen de fouten benoemd, zij gaven er nog geen nummers aan. Plaatfouten die door De Rooy & Hali al zijn benoemd zijn:

Pb1-P1 (1p), Pb1-P2 (1v) beide op alle drie de tekstvarianten; Pb2b-P1 (2bv); Pb3aq-P5 (3aqv); Pb3bq-P5 (3bqv); Pb4ap-P1 (4apw); Pb4bp-P1 (4bpw); Pb4ap-P3 (4aps); Pb4bp-P3 (4bps); Pb4ap-P4 (4apv); Pb4bp-P4 (4bpv); Pb4aq-P11 (4aqv) ; Pb4bq-P11 (4bqv)

Typen of kenmerken

Bij de bespreking van de vraag wat eigenlijk onder een plaatfout moet worden verstaan is al het woord “kenmerk” gevallen. Een kenmerk is in feite een constant terugkerend onderscheidend verschil dat postzegels of postzegelboekjes die oorspronkelijk als gelijk aan elkaar gedrukt zijn, toch nog verschillend maakt. Een voorbeeld is al direct bij het eerste boekje te vinden. Een deel van de oplage vertoont namelijk op de zegels 3 en 5 van boekje 1 een scherpe vervaging in de rechterbovenhoek van het zegel.

Pb1 Type I Pb1 Type II

In het voorbeeld ziet u rechts een duidelijke scheiding in de lucht rechtsboven die schuin voor de neus van het toestel langs loopt. Links is de lucht duidelijk oranje, rechts meer geelwit. Wij hebben dit Type II genoemd tegenover type I waar dit scherpere onderscheid niet te zien is.

In de nummering betekent dit nog een toevoeging, nu van Romeinse cijfers (I, II, III, IV en zo verder)!

Bij Pb1 komt dit onderscheid in alle tekst varianten voor. Maar Plaatfout 5 bijvoorbeeld hebben wij alleen in Type II aangetroffen terwijl de fouten P1 tot en met P4 juist alleen in type I zijn aangetroffen. Dat wij hier toch van een kenmerk spreken komt omdat dit onderscheid ook bij veel andere druktoevalligheden is aangetroffen en op zegels die geen fouten of druktoevalligheden bevatten.

Kleurvariaties

En ander zo nu en dan voorkomend probleem is het probleem van de kleurvariaties. Kleuren kunnen helderder en minder helder zijn, dat is zeer regelmatig terug te vinden als men naar de kaften kijkt), maar er bestaan ook kleurverschillen waarbij niet de helderheid maar de kleur zelf varieert. In boekje Pb5 heb ik een onderscheid gevonden waarbij de kleur van de stam van de papayavruchten roodachtig of juist geelachtig is. Het laatste geval lijkt de uitzondering, daar zou men kunnen bedenken dat een kleur in de drukgang ontbreekt om de rode kleur van de stam te creëren. Dat is uiteraard zeldzaam, maar ik heb van deze stelling geen bewijs kunnen vinden en ga dus vooralsnog uit van een gewone variatie.

Plaatsbepaling en zegelnummer

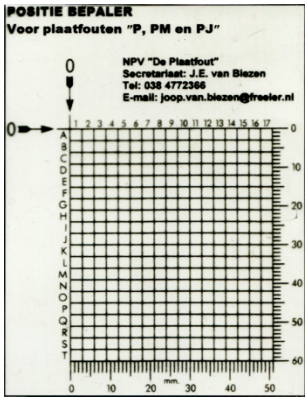
In de omschrijving van de fouten hierboven ziet u ook nog twee andere aanduidingen namelijk het zegelnummer en de plaatsbepaling. Teunis & Kamper hanteren een methodiek om de zegels te

Zegel 1 (B1) 2 (B2) 3 (B3)

Zegel 4 (O1) 5 (O2) 6 (O3)

Boekje Pb9

Plaatsbepaler voor plaatfouten

identificeren door te refereren naar de Bovenste rij (B) of de Onderste rij (O) gevolgd door een volgnummer gerekend van links naar rechts.

De verwijzing naar de bovenste of onderste rij is in meer publicaties de gebruikelijke manier om zegels te nummeren wanneer zij in automaatboekjes zijn opgenomen. Maar in deze publicatie zult u steeds een doornummering aantreffen waarbij zegel 1 het eerste zegel van de bovenste rij is, er dan naar rechts wordt doorgeteld en dan verder op de onderste rij weer van links naar rechts.

De plaatsbepaling is er een, die is afgeleid van het gebruik in andere plaatfoutcatalogi. Er bestaat zoiets als een “plaatsbepaler”, een doorzichtig kunststoffen velletje met daarop een matrix afgedrukt die over een zegel heen gelegd kan worden. Deze meters zijn onder meer verkrijgbaar bij de Vereniging De Plaatfout. De matrix laat kolommen zien genummerd 1 tot en met 17 en rijen genummerd A tot en met T. Door het blokje over het zegel te leggen kan de plaats bepaald worden in de matrix waar de fout zich in het zegel bevindt. Een foutje in de linkerbovenhoek krijgt dan de plaatsbepaling A1. Als een foutje op de scheidslijn van twee matrixhokjes ligt, dan worden beide hokjes genoemd alsmede een schuine streep ertussen, zoals bijvoorbeeld A / B1 als de fout op de scheidslijn ligt van hokjes A1 en B1 en A1 / 2 als de fout op de scheidslijn ligt van de hokjes A1 en A2. Ligt een fout over meerdere hokjes gespreid, dan zou het A1 – B4 kunnen worden, hetgeen het geval is als de fout over alle hokjes vanaf A1 tot en met B4 te zien is (zoals dat bijvoorbeeld bij rakellijnen het geval zal zijn maar ook bij grote kleurvlekken).

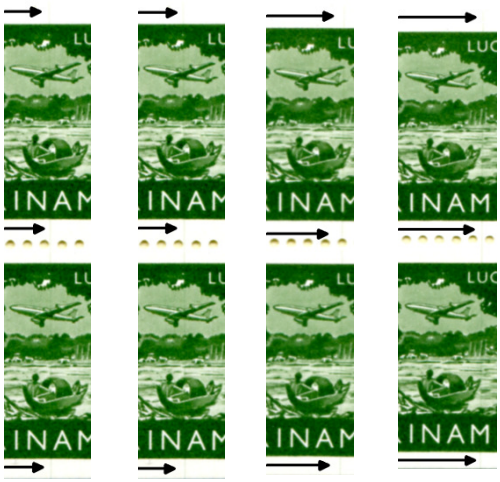
Er doet zich hier nog wel een probleempje voor dat bij de Surinaamse postzegelboekjes niet van belang is maar bij andere postzegels met plaatfouten wel. De hokjes worden afgelijnd op de kaderrand. Dat gebeurt om de plaatsbepaling onafhankelijk te maken van drukverschuivingen of tandingverschuivingen. Maar sommige postzegels hebben geen kaderrand, daar loopt het beeld door tot over de tanding. In dat geval wordt er vanaf de tanding gerekend (A1 is dan de hoek waar de tandjes in de linkerbovenhoek liggen) gevolgd door in mijn geval de toevoeging (rnd) voor ‘rand’.

Voor zegels met een zegelrand kan dus een nummer voorkomen beginnend met een 0, zijnde de linker zegelrand of eindigend met een nul, zijnde de bovenste zegelrand.

Bij fouten aangetroffen op de kaft, heb ik steevast gemeten vanaf de buitenzijde van de kaft wanneer de fout zich op de labelzijde vindt (ik duidt het tekstvak als label in dit boek) en vanaf de vouwlijn van het boekje wanneer de fout zich op de zegelzijde bevindt. Omdat de kaften geen kaderranden kennen, wordt hier steeds de toevoeging (rnd) gebruikt.

Rakellijnen

Een specifieke groep fouten vormen de rakellijnen. Een rakellijn is een dunne kleurlijn die over het hele zegelbeeld heen loopt. De lijn is meestal erg recht, maar loopt niet altijd strak over dezelfde plaats van elke zegel heen. Rakellijnen ontstaan doordat in de drukgang een vuiligheid op de drukplaat tot een doorgetrokken lijn over het gehele of een deel van het vel loopt. Hij is vaak terugkerend tot het moment dat de drukplaat schoon gemaakt wordt, of het vuiltje of de haar loslaat van de drukcylinder. Rakellijnen worden daarom lang niet altijd door iedereen als plaatfout gezien, maar in de bekende Nederlandse Mast-catalogus zult u er diverse aantreffen, die wel als plaatfout zijn aangemerkt.

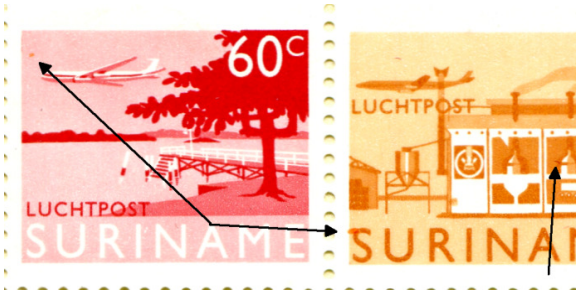
Hiernaast zijn vier afbeeldingen te zien genomen uit evenzoveel boekjes van het type Pb3bp. Op alle vier de afbeeldingen is de verticale rakellijn over de hele hoogte van het boekje te zien. Maar de rakellijn verloopt geleidelijk van links boven naar rechtsonder. In het eerste beeld loopt de lijn nog tussen de letters “N” en “A” van “SURINAME” door, bij beeld vier is de lijn inmiddels aanbeland in de “M” van “SURINAME”. De kans is groot dat deze vier boekjes uit hetzelfde gedrukte en gesneden vel komen waarbij de rakellijn tijdens de drukgang geleidelijk is verlopen van links naar rechts of andersom.

In dit boekwerk zult u zien dat rakellijnen met de letter R worden aangeduid. Het overzicht van rakellijnen is niet uitputtend. Wat ik wel gepoogd heb te doen in dit boekwerk is het samenbrengen van enkele voorbeelden van rakellijnen. Na elke opsomming per boekje van plaatfouten en druktoevalligheden zult u, voor zover ze aan de auteur bekend zijn, een aantal voorbeelden van de hoofdsoorten rakellijnen. In het voorbeeld hierboven is in feite sprake van dezelfde soort rakellijn, alleen de positie verschilt licht, maar het gaat steeds om dezelfde rakellijn.

Wat is een druktoevalligheid?

Alle niet-terugkerende afwijkingen zijn druktoevalligheden. Het kan altijd voorkomen dat er verfspetters op het drukvel achterblijven, die niet door de controle zijn opgemerkt. Hieronder ziet u een voorbeeld op Pb4cq. Dit boekje bevat ook enkele plaatfouten, die wij verderop zullen noemen, maar de verfspetters zijn hier met het blote oog goed zichtbaar op zegels 2 en 3. Het gaat hier om oranje

verfspetters linksboven de neus van het toestel (zegel 2), linksboven aan de “S” van “SURINAME” en links aan de meest rechtse ketel (zegel 3). Op zegel 3 is ook nog een bruine vlek te zien boven “RI” op de witte muur, maar dat is weer wel een plaatfout.

Het probleem bij de zoektocht naar plaatfouten is echter, dat je pas aan een plaatfout kunt denken als er twee of meer exemplaren zijn gevonden. Bij de eerste afwijking, die je aantreft, weet je dus nooit of het hier om een toevalligheid of een plaatfout gaat. En ook de auteur heeft veel gezien, veel afwijkingen gevonden, maar daarbij ook veel afwijkingen aangetroffen, die (nog) niet als plaatfout konden worden aangemerkt omdat er maar één van is gevonden. Als anderen met bevestigingen komen, kan een dergelijke druktoevalligheid dus “promoveren” tot plaatfout. Meld dus graag uw vondsten bij mij, zodat het voor u liggende boekwerk verder kan worden aangevuld en verbeterd! Om deze reden worden in dit boekwerk ook alle druktoevalligheden genoemd die ik heb aangetroffen of bij andere verzamelaars heb gezien.

Wat is een kaftvariant?

Drukfouten en druktoevalligheden komen natuurlijk niet alleen op het zegelbeeld voor, maar ook op de kaft van de boekjes. Die zijn immers ook gedrukt. Het kaftpapier is, zeker bij de eerste 7 boekjes van de Republiek Suriname vrij grof van structuur, bijna van karton kwaliteit. Verf loopt daarin gemakkelijk uit. Ook op kaften ben ik terugkerende drukfouten tegengekomen. Daarmee zijn sommige in deze publicatie opgenomen kaftvariëteiten ook als plaatfout aan te merken.

Voorbeeld van een kaftvariëteit waarbij de kaft twee fouten vertoont. In dit geval zijn de letters “ZE” en “Z” uit “POSTZEGELBOEKJE” linksonder vetter en met elkaar verbonden. De eerste is overigens een terugkerende fout en zou dus ook als Kaftplaatfout moeten worden aangemerkt (zie voor detailfoto’s onder hoofdstuk 3.5)..

Pb5bq-P4PK1 (fout P4 is hier niet te zien, die zit op de zegelkant).

Voor kaftvariëteiten wordt de letter K gehanteerd. Een terugkerende kaftvariant wordt dan een PK.

Wat is een versnijding?

Hetzelfde verhaal als bij de plaatfouten geldt in feite voor versnijdingen. Versnijdingen werden door Teunis & Kamper alleen genoemd wanneer de wapenschilden op de kaften in drie rijen in plaats van de gebruikelijke twee rijen zijn verdeeld (waarbij twee rijen bestaan uit gehalveerde schilden). Daar is op zichzelf niets mis mee, want dat is aan de vrije keuze van de auteurs zelf. In de publicatie, die nu voor u ligt, is de beperking minder strak gelegd. In dit stuk kies ik ervoor om versnijdingen op te nemen zodra zij tot een zichtbare breuk in de wapenschilden leiden.

Voorbeeld van een kaftversnijding, waarbij de bovenste rij wapenschilden is afgesneden. Het afgesneden deel komt onderaan weer terug.

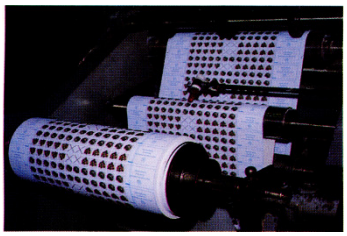
Boekje Pb2b-V1 Verschoven kaft

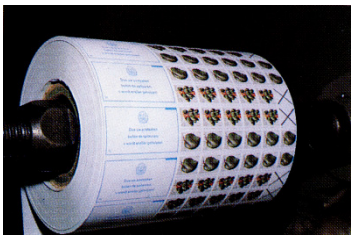
Versnijdingen in de postzegels zelf komen in Nederland ook voor, maar bij de Surinaamse boekjes bestaat de indruk, dat die maar zeer beperkt of helemaal niet bestaan. In het voorbeeld hierboven (Pb2b-V1) is de versnijding ná het inplakken van de zegels gebeurd, want de zegels zijn omlaag verschoven, het verschil is precies één tandje groot. Versnijdingen worden met de letter V aangeduid.

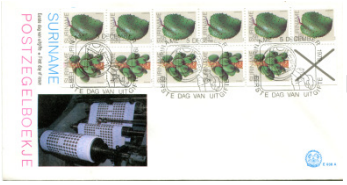
En dan zij nog vermeld dat Teunis en Kamper ook nog het bestaan van losse ongetande inhouden van de boekjes 3bp, 3cp, 3bq, 3cq, 4bp, 4cp, 4bq en 4cq noemden. De auteur van dit boekwerkje heeft deze afwijkingen nog niet aangetroffen.

Druktechniek

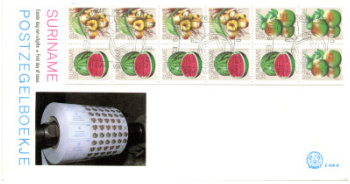
Op de eerstedagenveloppen E038A en E038B, waarop respectievelijk de zegelinhoud van boekjes Pb5 en Pb6 zijn geplakt en afgestempeld, is in de linkerhoek een foto afgedrukt van de machine met daarop afgebeeld een net gedrukte rol van boekje Pb5 (E038A) en een rol met daarop de in tweeën gesneden rol (Pb6 (E038B).

E038A (Pb5p), E038B (Pb6p)

Deze boekjes (boekje 5 en waarschijnlijk ook boekje 6) zijn dus gedrukt in een rol waarbij per rij ten minste twee boekjes met het tekstlabel aan weerszijde van de drukbaan zijn geplaatst en waarbij alle boekjes steeds in paren gespiegeld zijn afgedrukt. Joh. Enschedé & Zonen te Haarlem is de drukker van deze boekjes en die hanteerde dezelfde druktechniek als bij de Nederlandse boekjes. Het interessante van de foto links is dat op één rij te zien is dat er slechts één zegel zit tussen twee Andreaskruisen in. Dat betekent dat de hele drukrol een oneven aantal boekjes boven elkaar heeft zitten. Dat komt overeen met de standaard van de drukker, namelijk dat een hele cilinder ruimte biedt voor 11 boekjes boven elkaar en twee grote boekjes naast elkaar (de nrs 5 en 6) of drie boekjes naast elkaar (de nummers 1 t/m

4 en nr 7). Maar ook van de kleine boekjes zijn steeds 2 boekjes per rij gedrukt. De nrs 8 tot en met 11 zijn met een andere techniek gedrukt en daar heeft de auteur nog geen nadere informatie over kunnen vinden.

Dit betekent, dat een plaatfout in feite eens per 22 boekjes of eens per 11 boekjes kan voorkomen of omgekeerd, als alle boekjes op een rol identificeerbaar zijn, dat er 22 verschillende plaatfouten voorkomen. In dat geval spreken we niet langer van plaatfouten, doch van kenmerken per boekje. Deze kenmerken zijn dan bovendien primair van aard. Dit is een belangrijke reden om nauwgezet ook alle druktoevalligheden op een rij te zetten, want statistisch gezien is de kans groot dat je bij het doorzoeken van 400 boekjes van in totaal 10 verschillende hoofdnummers er te weinig materiaal is bestudeerd om alle 22 afwijkingen per hoofdnummer (als die al bestaan) te kunnen onderscheiden.

5p en 5q wisselen elkaar dus in de lengterichting af en komen vervolgens ook op elke rij naast elkaar voor. Daarna werd deze rol kennelijk in de lengterichting in tweeën gesneden om dan weer op de kartonbaan (de kaft) geplakt te worden. Daarna werden zij gesneden en in pakketjes van (naar mijn idee van steeds 50 boekjes) in een banderol bijeen verpakt. Aan de hand van één zo'n pakketje zou ook nog de volgorde in de drukbaan van de plaatfouten bepaald kunnen worden en daarmee zou dan de frequentie van specifieke plaatfouten bepaald kunnen worden. Het wachten is dan op twee samengepakte pakketjes, een van de linker kant van de oorspronkelijke drukbaan en een van de rechterkant.

Het feit dat er 11 boekjes per rol per drukkolom bestaan levert nog een ander interessant gegeven op. Primaire plaatfouten (en waarschijnlijk ook de meeste secundaire plaatfouten) zullen altijd zowel met als zonder telblokje op de kaft voorkomen, zij het dat plaatfouten met telblokjes veel zeldzamer zullen zijn. Immers, een telblokje wordt per 10 exemplaren gedrukt. Een plaatfout komt per kolom 1x per 11 exemplaren voor. Dus als een telblokje de eerste keer niet op de kaft van het boekje met plaatfouten voorkomt (stel dat de plaatfout op positie 1 voorkomt van de drukkolom en het telblokje op positie 10) dan komt het telblokje de tweede rotatie op positie 11 te staan en bij de derde rotatie van de cylinder op positie 1 Op deze manier komt bij 110 rotaties de plaatfout 110 keer voor en het telblokje 11 keer. De laatste is dus veel zeldzamer, maar wel te vinden. De vondsten die ik heb gedaan bevestigen dit beeld.

Drukrichting

De spiegeling van boekjes maakt nog een ander onderscheid mogelijk, namelijk dat van de drukrichting. De drukrichting is uiteraard altijd dezelfde maar op de boekjes die ondersteboven in de rol gedrukt worden zal de drukrichting ook ondersteboven op papier zichtbaar worden. Het is niet makkelijk om de drukrichting per boekje te kunnen zien. Men moet daartoe met een sterk vergrootglas te werk gaan en zoeken naar de zijde waar de inkt naartoe uitloopt. De beginkant is doorgaans scherp afgelijnd, de eindkant loopt vaak wat uit. Kleuruitlopers kunnen ook wat over de drukrichting zeggen en zijn makkelijker te bepalen.

Pb1aI-D9R1 Drukrichting omlaag **Groene kleur loopt omlaag uit**

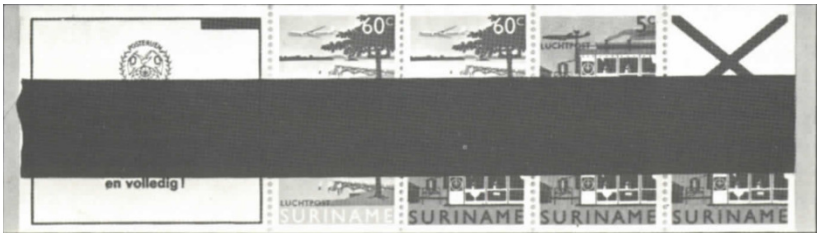
Pb1cI-P2 Drukrichting omhoog **Groene kleur loopt omhoog uit**

De druk in twee banen waarbij de labels aan de buitenzijde zijn geplaatst zou ook tot een verschil in plakrichting (moeten) kunnen leiden. Als de kaft als een doorlopende kartonbaan wordt afgedrukt en de rol wordt afgewikkeld over de kartonbaan tijdens het plakken en de zo verkregen geplakte maar nog onversneden boekjes klaar voor de laatste snijding zijn, dan zal per halve rol de plakrichting precies tegenovergesteld zijn, tenzij bijvoorbeeld de middelste rol (bij de kleine blokjes) of een van de twee rollen (bij de nrs 5 en 6) wordt omgekeerd alvorens te worden geplakt.

Ik heb nog geen voorbeelden gevonden van omgekeerd geplakte boekjes.

Rode plakband

In hun catalogus (laatst verschenen editie 1982) reppen De Rooy en Hali van (rode) plakband over sommige boekjes. Dit is een fenomeen dat kennelijk hoort bij de Reginapers en bij optische controles. Er wordt dan in sommige gevallen een stuk plakband of tape over het boekje geplakt. Dit is bedoeld om het boekje te markeren of om een doorgescheurde drukbaan aaneen te hechten. De tape kan al op de Reginapers zijn aangebracht (vóór het perforeren) waarna de tape kan zijn mee geperforeerd. Ze komen voor maar horen in feite niet in de handel te zijn gebracht. Deze boekjes zijn zeldzaam.

(tekst grotendeels en foto ontleend aan De Rooy Hali Catalogus 1982 / 1983)

Eerstedag Enveloppen

Zoals al eerder gezegd is het waarschijnlijk dat de postzegels uit deze boekjes niet feitelijk gebruikt zijn. Wel zijn er eerstedagenveloppen (FDC's, First Day Covers) met bijbehorende afstempeling uitgegeven. Maar deze enveloppen zijn nooit feitelijk verzonden, althans de auteur heeft nimmer echt gelopen enveloppen aangetroffen. Toch bestaan de FDC's wel en horen zij dus ook in een overzichtsbespreking

van deze boekjes thuis. Voor zover de auteur foto's heeft kunnen maken van deze enveloppen treft u ze hierbij in volgorde van uitgifte aan. Voor de afbeeldingen van de enveloppen E038A (Pb5) en E038B (Pb6) zij u verwezen naar de voorgaande pagina.

E10a (Pb2) (Collectie T. Kamper)

E019b (Pb3) foto Jan Smith

E019a (Pb4) foto Jan Smith

E093 (Pb7)

Overige afstempelingen

Er komen ook boekjes voor waarbij de zegels in het boekje zijn afgestempeld en er komen zelfs boekjes voor waarbij er op de kaftzijde en / of op het label een speciaal stempel is weergegeven. Er komen verschillende soorten gewone stempels voor en een hele reeks speciale stempels. De gewone stempels zijn zogenoemde "Open Balk" stempels met plaatsnaam Paramaribo en de volgende stempeldata:

Type stempel	Plaats	Datum	Nr of kruisteken onder in het stempel	Boekje(s) waarop de stempels voorkomen
	Paramaribo	8 XII 76 - 12	7	Pb1 - 4
	Paramaribo	8 XII 76	22	Pb1 – 4
	Paramaribo	14 XI 77	7	Pb1 – 4
	Paramaribo	2 1 78	7	Pb1 – 4
	Paramaribo	2 1 78	22	Pb1 – 4
	Paramaribo	11 I 78	7	Pb1 – 4
	Paramaribo	19 I 78	22	Pb1 – 4
	Paramaribo	31 III 78 - 12	7	Pb1 – 4
	Paramaribo	2 V 8 ■	Open kruis	Pb1 – 4
	Paramaribo	29 VIII 79 – 12	7	Pb1 – 4
	Paramaribo	29 IX 79	22	Pb1 – 4
	Paramaribo	5 XII 79	7	Pb5
Open Balk	Paramaribo	20 XII 79	22	Pb3
	Paramaribo	26 III 80	22	Pb6
	Paramaribo	22 IV 80	22	Pb6
	Paramaribo	18 XII 80	22	Pb6
	Paramaribo	10 II 81	22	Pb6
	Paramaribo	12 X 81	7	Pb6
	Paramaribo	16 IX 81	22	Pb6

Het is niet gezegd dat er niet meer data en stempels bestaan, maar dit zijn in elk geval de stempels die ik heb aangetroffen, meestal op complete boekjes en die uitsluitend voor filatelistische doeleinden zijn gebruikt.

Pb1a met tweemaal Open Balk stempel "Paramaribo 7", gedateerd 8 december 1976.

In de figuur hiernaast zijn vijf gelegenheidsstempels getoond, die geplaatst zijn op de kaftzijde van het boekje. Bij deze boekjes is meestal hetzelfde stempel ook aan de binnenkant geplaatst op het label en zijn de zegels met gewone stempels afgestempeld. Zo is linksonder boekje Pb3ap voorzien van een gelegenheidsstempel ter herdenking van 45ste verjaardag van de de 1ste KLM-vlucht Amsterdam – Paramaribo op 20 december 1934. De zegels zijn vervolgens afgestempeld met een Open Balk Rondstempel "Paramaribo 22, 20 XII 79". Het gelegenheidsstempel is ook op de kaftzijde geplaatst. Het gaat hier dus met zekerheid om filatelistische maaksels.

Afbeeldingen

In dit boekje zult u van alle gevonden afwijkingen foto's aantreffen. Veruit de grootste groep komt uit de eigen verzameling van de auteur. Waar voorbeelden ontbraken in de eigen collectie is gebruik gemaakt van het materiaal van Teunis & Kamper. De foto's uit het werk van Teunis & Kamper zijn veelal voorzien van een blauwe cirkel om de fout te markeren, de andere foto's zijn van een zwarte pijl voorzien om de fout te markeren. De auteur heeft ook de beschikking gekregen over het materiaal uit de verzameling van Jan Smith, ook daarvan zijn scans gemaakt die in dit boekwerkje zijn gebruikt. Bij de foto's die gemaakt zijn van boekjes en afwijkingen, die niet uit het eigen werk van de auteur komen zijn de namen van de personen geplaatst uit wiens verzameling het materiaal dan wel afkomstig is.

Voor zover mogelijk is bovendien geprobeerd om voor alle fouten een plaatsaanduiding op het zegel, op het label (het tekstvlak aan de binnenzijde) of op de kaft op te nemen.

Overige achtergrondinformatie - Ontwerpen

Meer informatie over zaken als de frequentie waarin bepaalde fouten terugkeren is mij niet bekend. Ook boekjes worden in grote vellen gedrukt en daarna versneden. Voor de verzamelaar is het interessant om te weten hoe vaak per drukvel een boekje voorkomt en hoe vaak per drukvel een specifieke fout voorkomt. Ook is het interessant om te weten of een fout primair of secundair is en of

een fout gaande het drukproces is geretoucheerd of niet. Het is mogelijk (maar niet waarschijnlijk), dat deze informatie beschikbaar is in het Nationaal Archief in Den Haag waar de postwaardencollectie van het Post Museum (MusComm) werd ondergebracht in 2017. Maar de buitenlandcollectie is nog niet voor onderzoek beschikbaar gesteld, dus de auteur heeft nog geen kans gezien om hier nader onderzoek te verrichten. Wellicht dat in een latere editie van dit boekwerkje hier meer over gezegd kan worden. De vraag is overigens of van deze boekjes veel materiaal in het Nationaal Archief beschikbaar is, omdat deze boekjes door de PTT van de Republiek Suriname zijn uitgegeven, een fase waarin het PostMuseum niet langer alle uitgiftes van Suriname heeft ontvangen.

De eerste vier boekjes zijn ontworpen naar het voorbeeld van de op 31 juli 1965 in omloop gebrachte serie luchtpostzegels van Suriname. De zegels uit de boekjes zijn verkleind t.o.v. de oorspronkelijke zegels door de studio van het Grafisch Bedrijf Joh. Enschedé en Zonen te Haarlem, tevens de drukker. Op de zegels komen voor:

5 cent	Bierbrouwerij ontworpen door R. Dilrosum
10 cent	Watermolen der Surinaamse Waterleiding Mij te Poelepantje ontworpen door E.K.D. Lieveld
20 cent	Een korjaal op een rivier in het binnenland ontworpen door E.K.D. Lieveld
25 cent	Houtverwerkingsfabriek van Bruynzeel ontworpen door N. Loning
30 cent	Graafmachine voor bauxietontginning ontworpen door N. Loning
35 cent	Poelepantjebrug ontworpen door S. Robles des Medina
40 cent	Steiger van de Scheepvaartmij. Suriname ontworpen door R. Dilrosum
60 cent	Marinetrap ontworpen door S. Robles des Medina

Maximumkaart Watertoren

(foto www.philaromax.nl)

Maximumkaart Poelepantjebrug

(foto www.philaromax.nl)

In het Staatsblad van de Republiek Suriname, nummer 41 van 30 juni 1977 wordt besloten tot uitgifte van bijzondere luchtpostfrankeringszegels in boekjes. Het besluit luidt:

“Op 8 december 1976 worden luchtpostzegels op vellen vervat in de eerste postzegelboekjes vand e Republiek Suriname uitgegeven. De vellen hebben elk een totale waarde van Sf. 1,50 en ebstaan per soort uit samenvoeging van 4 luchtpostzegels van 35 cent plus 1 van 10 cent, tesamen 5 zegels, en een samenvoeging van 6 luchtpostzegels te weten 2 van 20 cent, 2 van 25 cent en 2 van 30 cent.”

Kamper beschrijft in een tentoonstellingscollectie dat er van de boekjes 3 en 4 geen staatsbesluiten in het staatsblad te vinden zijn. Hij stelt dat ook van de volgende drie boekjes, nrs. 5, 6 en 7 (Inlandse vruchten), geen afkondiging van uitgifte is geweest in het Staatsblad van de Republiek Suriname.

Op boekjes 5, 6 en 7 zijn inlandse vruchten afgebeeld:

5 cent	Kokosnoot (boekje 6)
15 cent	Papaya (boekje 5)
20 cent	Bacove (boekje 7)
25 cent	Zuurzak (boekje 5)
30 cent	Cacao (boekje 7)
35 cent	Watermeloen (boekje 6)

Zuurzak

foto Wikipedia

Bacove Banaan

foto Frans Guyana VVV

Boekje 8 is gewijd aan Eco-toerisme. Dit boekje is ontworpen door Studio Muller, naar dia's van Ted Jantz. Het boekje bestaat uit vier zegels, 2 van 70 Surinaamse guldens en 2 van 135 Surinaamse guldens. Op de zegels zijn afgebeeld respectievelijk inlandse hutten met rieten daken, een inlandse vlindersoort, traditioneel geklede inlanders en een oude vrouw bezig met het spinnen van katoendraad.

Boekje 9 is gewijd aan 80 jaar Bauxiet Industrie. De zegels zijn ontworpen door Doel Soekinta naar aquarellen van Michel Pawiroredjo. Het boekje bevat 6 zegels:

Sf. 10,-	Inauguratie van de aluminiumsmelter te Paranam op 6 oktober 1965;
Sf. 70,-	Het boren van schietgaten voor de ertsexploratie nabij Moengo in 1947;
Sf. 130,-	Huisvesting van arbeiders in hutten te Moengo, kort na het opstarten van de Bauxiet-ontginningswerkzaamheden in Suriname in 1949;
Sf. 150,-	Het stofvrij beladen van de "Tarpon" met aluinaarde in de haven van Paranam in 1995;
Sf. 160,-	De constructie van de dam en krachtcentrale waarmee in 1960 werd aangevangen;
Sf. 730,-	Eerste verscheping van 1090 ton ongebroken bauxiet uit Moengo per zeilschoener naar de VS in 1922.

Boekje 10 is gewijd aan de Surinaamse Staatsoliemaatschappij met de slogan: "Vertrouwen in eigen kunnen". De postzegels uit dit boekje zijn ontworpen door Doel Soekinta naar schilderijen van Siegfried Steinhoff. Ook hier zijn vier zegels in één boekje bij elkaar gezet, nu met een nominale waarde van Sf. 50,-, Sf. 125,- en twee maal Sf. 275,-. Afgebeeld zijn respectievelijk een deel van de raffinaderij, een boortoren, een opslagtank en een pomp, allemaal beelden uit het proces van oliewinning en -raffinage.

Individuele zegels

In de tijdspanne die ik mij gesteld heb voor het schrijven van dit boekwerkje is het nog niet gelukt om een opsomming van de individuele zegels te maken met alle fouten en toevalligheden die in het hiernavolgende per boekje zijn opgesomd en getoond. Wellicht dat dit in een volgende editie alsnog kan gescheiden.

En dan nog: ongetande exemplaren

In de Zonnebloem-catalogus van 2016 wordt melding gemaakt van ongetande exemplaren van de boekjes 3 en 4. De auteur heeft nog nergens deze boekjes gezien, noch ze ergens aangeboden gezien. Ze bestaan wel, getuige enkele brieven uit het archief van Joh. Enschede (Noord Hollands Archief te Haarlem), waarin zowel vanuit Suriname als door de agent zelf herhaaldelijk opdracht gegeven wordt

om ook ongetande exemplaren te leveren en waarin ook de opdracht wordt gegeven om alle modelvellen en de ongetande vellen en exemplaren aan de agent in Amsterdam te leveren, liefst zelfs in gescheiden zendingen, (gescheiden van de normale boekjes). Wat die er vervolgens mee gedaan heeft is mij nog niet duidelijk geworden, maar kennelijk zijn ze daaraan wel mondjesmaat in de handel gebracht. Ze zijn in elk geval erg zeldzaam getuige de prijs van € 250 die aan deze boekjes als cataloguswaarde wordt toegekend in genoemde catalogus en getuige het feit dat ik ze nog nergens aangeboden heb gezien in de voorbije jaren, dat ik met deze boekjes bezig geweest ben. Officieel zouden ze überhaupt niet in de handel terechtgekomen mogen zijn.

H3.1 Plaatfouten & andere afwijkingen Boekje Pb1

In het hiernavolgende treft u de plaatfouten aan, die ikzelf in mijn eigen collectie bezit en de plaatfouten die Teunis en Kamper hebben genoemd in hun werkje alsmede de fouten die door anderen zijn aangedragen. Eerst toon ik een foto van het gehele boekje (in alle tekstvarianten), daarna worden nog enkele details opgenomen over de kleur van de kaft, papiersoort en druktechniek, dan volgt de aangetroffen plaatfout. Achtereenvolgens treft u het nummer dat de auteur heeft toegekend aan het boekje, waarin de afwijking gevonden is, het zegel waarop de afwijking te vinden is, de coördinaten van de fout op het zegel, de omschrijving van de fout en een foto met daarop de fout en een (of meerdere) markeringspijl(en). De subnummers per zegel heb ik van een a, b etc. voorzien wanneer de afwijkingen gevonden zijn in hetzelfde boekje.

Boekje Pb1a, labeltekst: "Vermijd tijdverlies, koop postzegelboekjes." (Uitgegeven 8 december 1976)

Bij dit boekje is linksonder ook een registerlijntje te zien.

Boekje Pb1br2, labeltekst: "Zorg voor de juiste frankering; haal uw tarievenlijst bij de posterijen." (Uitgegeven 8 december 1976)

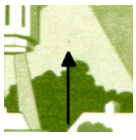

Boekje Pb1c, labeltekst: "Opgave van adreswijziging versnelt de postbezorging." (Uitgegeven 8 december 1976)

Kleur van het kaftmotief: oranjegeel
Papier: normaal, synthetische gegomd, zonder watermerk en zonder fosfor of ander soortgelijk kenmerk
Druktechniek: Diepdruk
Oplage: 90.050

Voor het onderscheid tussen type I en II voor Pb1 wordt verwezen naar Hoofdstuk 2, "**Typen of kenmerken**", op pagina 11.

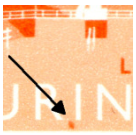
Pb1aI-P1a Zegel 1 C3 / 4

Groen stipje rechts naast de toren
(niet genoemd door Teunis & Kamper, 2x aangetroffen door auteur)

Pb1aI-P1b (T&K-nr Pb1a-p) Zegel 2 F / G3

Oranje vlek onder tussen “R” en “I” van “SURINAME”

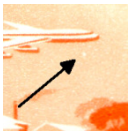

(komt ook voor met Telblok als Pb1aT-P1, op Pb1b als Pb1b-P1 resp. Pb1bT-P1 en op Pb1c als Pb1c-P1 resp. Pb1cT-P1)

Pb1aI-P1c Zegel 5 B4, B6 / 7

Roodoranje punt in het verlengde links achter de rechter grote vleugel en witte vlek onder de cockpit

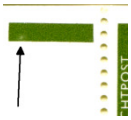
(niet genoemd door Teunis & Kamper, 2x aangetroffen door auteur)

Pb1aI-P1d Label B20 – 21 (rnd)

Lichte vlek links op de horizontale kleurbalk

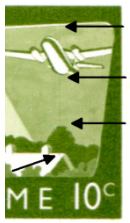
(deze fout is meerdere malen op Pb1a aangetroffen, maar niet op Pb1b of Pb1c)

Pb1cI-P1aR1 Zegel 1 C – G6

Verticale rakelkras vanuit de buik van het toestel tot aan de bomen eronder

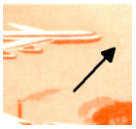
(deze druktoevalligheid is alleen op Pb1c-P1 aangetroffen, niet op Pb1a-P1 noch op Pb1b-P1)

Pb1cI-P1Be Zegel 3 B7 / 8

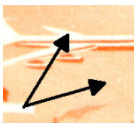
Wit verticaal streepje links voor de neus van het toestel

(deze afwijking is slechts een keer gezien, dit is vooralsnog dus niets anders dan een druktoevalligheid)

Pb1aI-P2a Zegel 2 A6, B6, E – F4

Witte vlekken boven de linker grote vleugel en onder de buik van het toestel en witte verticale licht naar rechts buigende kras vanaf de middelste steunpaal van de brug tot linksonder aan de "N" van "SURINAME"

Pb1cI-P2b (T&K-nr Pb1a-v) Zegel 3 A5 - 6

Witte vlekken boven en aan de grote linker vleugel van het toestel (versplinterde vleugel)

(komt ook voor met Telblok als Pb1aT-P2, op Pb1b als Pb1b-P2 resp. Pb1bT-P2 en op Pb1c als Pb1-P2 resp. Pb1cT-P2 en met verschoven kaft en Telblok, Pb1aT-P2K1, Pb1bT-P2K1 en Pb1cT-P2K1)

Pb1cI-P2c Zegel 4 F / G6

Wit puntje onder tussen "A" en "M" van "SURINAME"

Bij dit specifieke boekje is te zien dat de drukrichting naar boven loopt (zie hoofdstuk 2)
De fout Pb1cI-P2c is door mij maar een keer aangetroffen. Het zou hier dus om druktoevalligheden kunnen gaan. Pb1cI-P2b is de fout die zowel door De Rooy & Hali als door

Teunis & Kamper wordt gememoreerd. Verder heb ik op dit boekje ook nog een kaftfout aangetroffen:

Pb1cI-P2KP1 Kaft, zegelzijde Y5 (rnd)

Vlek op de aardbol

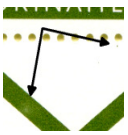
In dit geval gaat het om een terugkerende kaftfout, een kaftplaatfout dus. Ik heb deze fout ook teruggevonden op boekje PbcII-D12KP1 (zie verderop).

Pb1c?-P3 (T&K-nr Pb1c-1) Label ???

Lichtblauwe vlek, circa 1 cm onder de balk rechtsboven

Van deze fout heb ik geen exemplaar aangetroffen en is bij T&K ook geen voorbeeld opgenomen. Ik kan dus niet zeggen of deze wel bestaat.

Pb1aI-P4a Andreaskruis 06, B2 / 3

Groene stip onder de "E" van "SURINAME" van zegel 1 erboven en lichte vlek links op het kruis

Pb1aI-P4b Zegel 3 E8

Oranje puntje tegen de kaderrand boven rechts van de 2de "T" van "LUCHTPOST"

Pb1aI-P4c Zegel 5 F2, F4, F - G6, F / G5 / 6

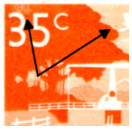

Witte vlekken linksonder in de "U" en boven rechts van de "I", flinke watervlek onder "AM" en oranje vlek linksonder in de "M" van "SURINAME"

(komt ook voor op Pb1b & Pb1bro als resp. Pb1b-P4a & Pb1bro-P4b)

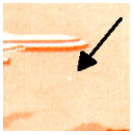
Deze fouten komen dus gezamenlijk voor in boekje Pb1aI-P4 (resp. Pb1bI-P4, Pb1bIro-P4 en Pb1cI en in dezelfde boekjes met telblokken).

Pb1aII-P5a Zegel 3 A1, A4

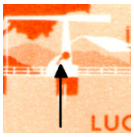
Flinke lichte vlek boven de "3" van "35" en oranje puntje links van de staart van het toestel

Pb1aII-P5b Zegel 4 B6 / 7

Wit vlekje onder de neus van het toestel

Pb1aII-P5c Zegel 5 C / D3 / 4

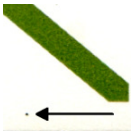
Donkeroranje streepje linksonder aan de scharnierpunt van de brug

Komt ook voor op Pb1bII-P5

Op één exemplaar trof ik ook nog aan:

Pb1aII-P5d Andreaskruis F5

Groen puntje rechtsonder het midden van het Andreaskruis bij de zegelrand

Dit is een druktoevalligheid, want deze komt niet voor op de andere P5-exemplaren die ik gezien heb.

Daarnaast trof ik ook nog de volgende kaftfout op Pb1aII, tot op heden de enige in zijn soort, dus ook dit moet als druktoevalligheid worden aangemerkt:

Pb1aII-P5KP2 Kaft, labelzijde E11 (rnd)

Flinke vlek midden op de wereldbol

Deze lijkt sterk op de kaftplaatfout van Pb1cI-P2KP1, maar hij zit op een andere plaats op de kaft, is veel groter en zit meer naar het midden. Het gaat in dit geval echter ook om een plaatfout, want dezelfde fout heb ik gevonden op Pb1aI-D11KP2R1 (zie verder).

En dan zijn er nog de nodige druktoevalligheden, foutjes waarvan nog geen tweede exemplaar door de auteur gezien is en waarvan dus ook niet kan worden vastgesteld of het hier om een plaatfout gaat of niet. **Wie biedt hier uitkomst?**

Druktoevalligheden en rakellijnen op Pb1

Pb1cI-D1R1 Zegel 1 .., .., A – F4 / 5

Witte vlekjes links van “UC” en rechts van “HT” van “LUCHTPOST” en groen vlekje onder de kont van het toestel

Dubbele verticale rakelstreep midden door de rechter grote vleugel

Precies dezelfde rakellijn komt ook voor in type II bij boekje Pb1aII:

Pb1aII-R1 Zegel 1 A – F4 / 5

Dubbele verticale rakelstreep midden door de rechter grote vleugel

Pb1b-D3 Zegel 2 B6 – 7, E6 – 7 Foto volgt

Oranje vlekje in de "O" van "POST" en wit vlekje onder de cockpit

Pb1aII-D4a Zegel 3 D / E5

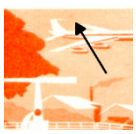
Wit puntje boven de “C” van “LUCHTPOST”

foto Jan Smit

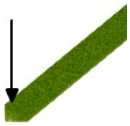
Pb1aII-D4b Zegel 3 A5

Oranjerood diagonaal streepje midden boven de vleugels

Pb1aI-D5a Andreaskruis F7 / G1

Wit vlekje geheel linksonder aan de rand van het Andreaskruis

Pb1aI-D5b Zegel 2 B6 / 7, E4

Oranje horizontaal streepje onder de buik van het toestel en oranje vlek voor d "LUCHTPOST"

Pb1aI-D5c Zegel 3 A4 - E5

Vage diagonale oranje kras vanaf de staart van het toestel omlaag tot aan het dak eronder

Pb1aI-D5d Zegel 5 A6 - E7

Deze kras loopt vervolgens door in de zegel eronder tot rechts aan de "P" van "LUCHTPOST"

Pb1cIT-D6aK5R1 Zegel 1 A – G4, C / D6

Verticale rakelkras links over de uiterste punt van de rechter grote vleugel en witte diagonale kras linksonder aan de "M" van "SURINAME"

Pb1cIT-D6cK5R1 Zegel 2 F5

Roodoranje puntje onder rechts aan de "N" van "SURINAME"

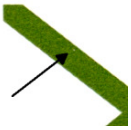

Pb1cIT-D6K5R1 Kaft, labelzijde C11 (rnd)

Gesloten "P" van "POSTEREIJEN" Foto volgt

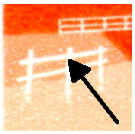
Pb1aI-D7aK6 Andreaskruis B2

Wit stipje linksmidden boven in het kruis

Pb1aI-D7bK6 Zegel 4 D1

Wit puntje boven links van de middelste paal van het hek links in het water

Pb1aI-D7cK6 Zegel 5 F – G1 / 2, G2

Vage verticale strepen links aan en linksonder aan de "U" van "SURINAME"

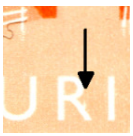
Pb1aI-D7K6 Kaft, labelzijde W10 (rnd)

Vlek onder in de "G" van "POSTZEGELBOEKJE"

Pb1aIIT-D8a Zegel 4 F3

Witte opstaande vlek rechts aan de "R" van "SURINAME"

Pb1aIIT-D8b Zegel 5 B7

Lichte krullende watervlek boven het bos bij de rechter kaderlijn

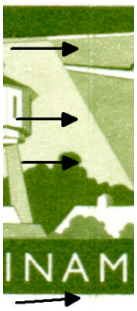
Pb1aI-D9R1 Zegel 3 E6

Waterkras verbindt "T" van "LUCHTPOST" met "M" van "SURINAME"

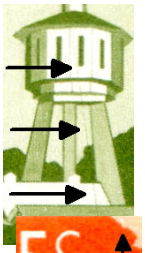
Pb1aI-D9R1 Zegel 1 A – G4 / 5

Dubbele verticale groene rakelkras door de grote rechter vleugel (de drukrichting van dit boekje is omlaag gericht)

Pb1aII-D10R3 Zegel 1 C2 - E3, F6

Schuine groene rakelkras tussen de rechter twee poten van de watertoren tot over de beide daken eronder en wit puntje onder aan de "E" van "SURINAME"

Pb1aI-D11KP2R1 Zegel 5 A3

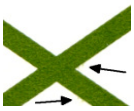
Wit verticaal streepje vlak onder de kaderlijn aan de bosrand

Pb1aI-D11KP2R1 Zegel 1 en Andreaskruis A - G5, C - E5,

Dubbele verticale rakellijn door de rechter grote vleugel, sporen van de rakellijnen zijn ook zichtbaar door het Andreaskruis

Pb1aI-D11KP2R1 Kaft, labelzijde E11 (rnd)

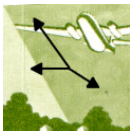
Flinke vlek midden op de wereldbol (zelfde fout als Pb1aII-P5KP2)

De drukrichting van dit boekje is omlaag.

Pb1cII-D12aKP1R1 Zegel 1 A - G4 / C / D6

Dubbele verticale rakellijn links door de grote rechter vleugel en groen vlekje midden onder de buik van het toestel

Pb1cII-D12bKP1R1 Zegel 5 F3

Oranje puntje boven rechts aan de "I" van "SURINAME"

Pb1cII-D12KP1R1 Kaft, zegelzijde Y5 (rnd)

Vlek midden op de wereldbol

Pb1bII-D13 Zegel 2 A4

Oranje vlekje direct achter de staart van het toestel

Pb1bIIT-D14 Zegel 1 C1

Puntje als breuk linksboven in de 1ste "T" van "LUCHTPOST"

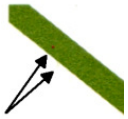
Pb1cI-D15 Zegel 3 E2

Oranje streepje tussen de rechter poten van het hek boven "SU" van "SURINAME"

Pb1cIT-D16aR1 Andreaskruis A – B2

Kleuruitloper omlaag linksboven aan het kruis
rechts naast (drukrichting dus omlaag)

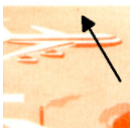
Pb1cIT-D16bR1 Zegel 1 A – B2, G2, A – E5 / 6

Verticaal groen streepje linksboven de watertoren, groen haakje omlaag aan de kaderrand rechtsonder de "U" van "SURINAME" en witte rakelkras over het hele zegel links van de rechter vliegtuigmotor

Pb1cIT-D16dR1 Zegel 3 A6

Oranje puntje vlak onder de kaderrand midden boven het toestel

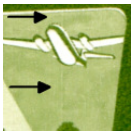
Pb1cII-D17aR1 Zegel 4 B7

Donker oranje cirkel rechtsonder de neus van het toestel

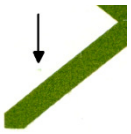
Pb1cII-D17R1 Zegel 1 A – G6

Verticale rakellijn vanaf de kont van het toestel omlaag

Pb1cII-D18aR4 Andreaskruis E1 / 2

Groen vlekje boven de linkeronderpoot

Pb1cII-D18bR4 Zegel 2 F2

Wit vlekje rechtsonder de "U" van "SURINAME"

Pb1cII-D18cR4 Zegel 4 A5

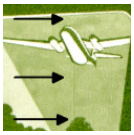
Oranjerood stipje boven de punt van de linker grote vleugel

Pb1cII-D18R4b Zegels 2 en 4 A – G7

Witte verticale rakelkras rechts over beide zegels over de "E" van "SURINAME"

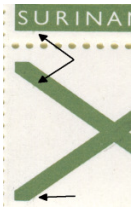

Pb1cII- D18R4a (R1) Zegel 1 C – G5 / 6

Verticale groene rakelkras links vanaf de kont van het toestel omlaag

En dan heb ik op Pb1cI-P4 de volgende afwijkingen gevonden, vooralsnog als druktoevalligheid aangemerkt omdat slechts één exemplaar bekend is.

Pb1cI-D19a Zegel 1 en kruis G1, I1, N1

Groene kleuruitlopers omlaag links onder aan zegel 1 en linksonder aan de beide linker poten van het kruis. Daarmee kan worden vastgesteld dat de drukrichting van dit boekje omlaag gericht is.

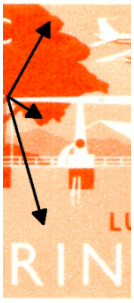

Pb1cI-D19b Zegel 2 A6 - 7

Pb1cI-D19c Zegel 3 A1

Groene punten in de lucht boven de cockpit (zegel 2) en boven in de "3" van "35"

De kleuruitloper is een fenomeen dat bij veel postzegels in de wereld voorkomt. Ook hier is dan sprake van een toevalligheid ingegeven door vuile drukcilinders. Zij zijn daarmee zelden of nooit een plaatfout maar moeten meer in de categorie van de rakellijnen beschouwd worden. Bij de Surinaamse boekjes zijn kleuruitlopers met name veel zichtbaar bij boekje 2. In deze publicatie hebben wij ze onder de druktoevalligheden geschaard, maar ze lang niet allemaal opgenomen.

Pb1aIIT-R2 Zegel 2 E – F4

Dun verticaal rakelkrasje tussen "R" en "I" van "SURINAME

Pb1bI-K3a Kaft, labelzijde X10 (rnd)

De "P" van "POSTEREIJEN" is dicht Foto volgt

Pb1bI-K3b Kaft, zegelzijde B4 (rnd)

Vlek over "RI" van "SURINAME" Foto volgt

Pb1aI-K4a Kaft, labelzijde A / B5 (rnd)

De "B" van "POSTZEGELBOEKJE" is boven dicht

Pb1aI-K4b Kaft, zegelzijde Y5 (rnd)

Vlekje rechtsmidden op de pool van de wereldbol

Dit boekje heeft ook de fouten van Pb1aI-P1. Van de kaftfout heb ik echter geen andere exemplaren gevonden, daarom is deze hier separaat

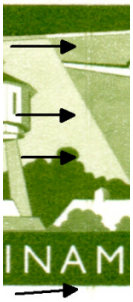
Pb1a-V1 (T & K nr Pb1a-k)

Kaft verschoven / versneden

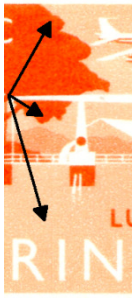

Rakellijnen op Pb1

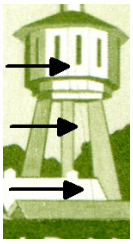
In het overzicht hierboven hebben wij vier hoofdsoorten rakellijnen op Pb1 onderscheiden. Het gaat steeds om dezelfde rakellijn maar de plaats in het beeld verschilt. De meest voorkomende is R1:

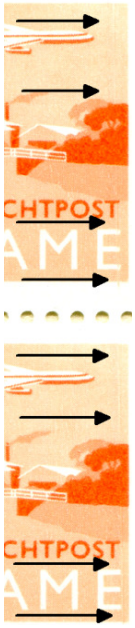
R1

R2

R3

R4

H3.2 Plaatfouten & andere afwijkingen Boekje Pb2

Boekje Pb2a, labeltekst: "Vermijd tijdverlies, koop postzegelboekjes." (Uitgegeven 8 december 1976)

Boekje Pb2b, labeltekst: "Zorg voor de juiste frankering; haal uw tarievenlijst bij de posterijen." (Uitgegeven 8 december 1976)

Boekje Pb2cr3, labeltekst: "Opgave van adreswijziging versnelt de postbezorging." (Uitgegeven 8 december 1976)

Kleur van het kaftmotief: paars
Papier: normaal, zonder watermerk en zonder fosfor of ander soortgelijk kenmerk
Druktechniek: Diepdruk
Oplage: 90.050

Dit boekje komt voor met telblokjes, met een blauw registerstreepje linksmidden en een groen registerstreepje linksboven, met alleen een registerstreepje linksonder en met een heel dun blauw registerstreepje linksmidden. Zie voor een uitgebreid commentaar hierover pagina 7 onder de kop "registerstrepen".
Omdat er drie varianten voorkomenonderscheiden we dus:

Pb2ar1 Groen registerstreepje linksonder **Vb: Pb2r2**
Pb2ar2 Groen registerstreepje linksboven en blauw dikker registerstreepje linksmidden
Pb2ar3 Dun blauw registerstreepje linksmidden tegen de labelrand aan.

en uiteraard ook Pb2br1, Pb2br2, Pb2br3, Pb2cr1, Pb2cr2, Pb2cr3 en, wanneer er ook nog een telblok op de kaft zit, Pb2ar1T etc.

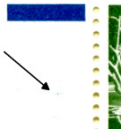
Pb2cr3 (T&K nr Pb2c1) Label H – I1 (rnd)
Dun groen snijlijntje links in het midden op het label

De meeste boekjes van dit type (Pb2) vertonen vette zwartgroene vlekken rechts in het beeld alsof de kleur van licht naar donker loopt van links van het zegel naar rechts. Dit creëert veel aanwijsbare verschillen, maar moet gezien worden als een onderdeel van het drukproces waarbij de inkt na het aanbrengen een beetje samenklontert. Het betekent vooral dat de groene (in dit geval) inkt niet goed hecht aan het papier. Het is zichtbaar in de manier waarop de groene kleur rechts in beeld steeds meer zwartgroene vlekken vertoont. Dit moet gezien worden als een typisch kenmerk van dit boekje, niet als een afwijking.

Plaatfouten op Pb2

Pb2b-P1a (T&K nr Pb2bv) Label E22 (rnd)
Punt met streepje (als vogel) onder de balk

Van de volgende afwijkingen op hetzelfde boekje heb ik nog niet kunnen vaststellen dat zij ook als plaatfout moeten worden aangemerkt.

Pb2b-P1b Zegel 1 E / F4
Lichtgroene vlek rechtsboven de "N" van "SURINAME"

Pb2b-P1c Zegel 2 A2
Gehoekte haarkras boven de romp van het vliegtuig

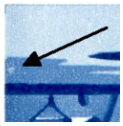
Pb2b-P1d Zegel 5 A2 - 3
Gebogen verticale streep vanaf de bovenste motoren omhoog en blauw vlekje links van die streep

Pb2b-P1e Zegel s 3 en 6 F5
Kleuruitlopers omlaag rechts aan de "E" van "SURINAME"
De drukrichting van dit specifieke boekje is omlaag gericht.

Pb2a-P2a Zegel 2 A7, E6
Donker blauwe puntjes boven "S" van "LUCHTPOST" en boven de "2" van "25"

Pb2a-P2b Zegel 5 B1
Lichtblauw vlekje links in de bovenste donkerblauwe band

Pb2cr1-P2c Label

Groen registerlijntje linksonder op het label en uitgelopen kleur in de letters van het label, 1ste "V", 2de "G", 2de "D" en de 4de "I"

De kleuruitlopers en het registerstreepje zijn geen onderdeel van de plaatfout, de andere twee foutjes zijn ook op boekje Pb2cr1 aangetroffen.

Pb2a-P2d Zegel 6 A6

Blauw puntje onder aan de bovenste straallijn boven "P" van "LUCHTPOST"

Deze trof ik juist weer niet aan op Pb2cr1-P2, evenals de volgende twee kaftfouten:

Pb2a-P2K9a Kaft, labelzijde O12, O13 / 14 (rnd)

Vlek midden onder de pool in de wereldbol en in de linker punt van het mondstuk van de rechter hoorn

Pb2a-P2K9b Kaft, zegelzijde Z3 / 4, Y6 (rnd)

Vlekken in de beide maretakken en het mondstuk van de hoorn

Pb2a-P3a Zegel 3 F5

Groenblauw vlekje rechtsboven aan de "M" van "SURINAME"
(dit boekje is ook met Telblok aangetroffen, Pb2aT-P3)

Pb2aT-P3b Zegel 5 E4

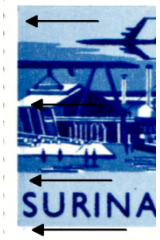
Donkerblauw puntje boven "NA" van "SURINAME"

Pb2aT-P3c Zegel 6 D6

Groenblauwe punt boven het schaduwdeel op de heuvel rechtsboven de linker rupsband

Op dit boekje met Telblok kwam ik ook een rakellijn tegen:

Pb2aT-P3K6R2 Zegels 2 en 5 A - G1

Verticale rakellijn over beide zegels vlak rechts naast de linker kaderrand

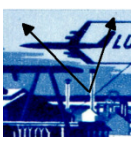
Pb2aT-P3K6R2 Kaft, zegelzijde D3 / 4, O3 - 4 (rnd)

De punt links van de rechter hoorn is dicht, het handvat van de rechter hoorn is dicht en vlek op de wereldbol en op het tweede embleem is de punt van de rechter hoorn eveneens dicht

Pb2c-P4a Zegel 5 A2, A4

Donkerblauw vlekje linksboven de neus van het toestel en donkerblauw stipje boven de bovenste straallijn linksboven de "L" van "LUCHTPOST"
(dit laatste puntje is een toevalligheid, komt niet op alle PB2c-P4 voor)

Pb2c-P4b Zegel 6 A5 / 6, A6

Blauw puntje onder aan en witte vlek er direct boven aan de bovenste straallijn boven "H" van "LUCHTPOST"

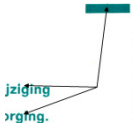
Pb2c-P4c Label A21 / 22 (rnd)

Kleuruitloper omhoog links op het horizontale blok (dit is een toevalligheid, geen onderdeel van de plaatfout, ook al zie je dit type kleuruitloper bij Pb2 veelvuldig).

Ook dit boekje vertoont een donkerdere verticale achtergrondbalk links over zegels 3 en 6 (door de “S” van “SURINAME”) en eenzelfde donkere balk over beide zegels over de "P" van "LUCHTPOST" (zie D7).

Pb2c-P5 Label A23 / 24, H18, I18 (rnd)

Blauwe kleuruitlopers midden boven aan het donkerblauwe kleurblok, aan de 1ste “I” van “ADRESWIJZIGING” en de 1ste “G” van “POSTBEZORGING”

Zoals gezegd, over de vraag of kleuruitlopers als plaatfout aangemerkt kunnen worden valt te discussiëren. Feit is dat ik dit voorbeeld drie keer heb aangetroffen. Dat zou kunnen betekenen dat de boekjes die ik gezien heb allemaal uit dezelfde drukgang komen. In dat geval zijn de fouten hooguit secundair te noemen, maar het blijven met regelmaat terugkerende afwijkingen.

Op een van deze boekjes vond ik verder ook nog de volgende kaftvariant:

Pb2c-P5K4 Kaft, zegelzijde B10 – C11 (rnd)

Violette vlek aan de snavel op de wereldbol van het bovenste embleem rechts

Dit boekje vertoont ook nog een donkerdere verticale achtergrondbalk links over zegels 3 en 6 (zie voor een toelichting Pb2a-D7; plaats: A1 - F2, A7 - F8).

Pb2c-P6 (T&K nr Pb2cv) Label F20

Groene vlek ca 1 cm linksonder de balk op het label

Druktoevalligheden en rakellijnen op Pb2

Pb2aT-D1a Zegel 2 B5, C / D4 / 5

Wit vlekje op de straallijn onder "LU" van "LUCHTPOST" en wit vlekje links op de gevel van het huisje boven "M" van "SURINAME"

Pb2aT-D1b Zegel 5 D1

Wit puntje op de muur boven "U" van "SURINAME"

Pb2aT-D1dc Zegels 3 en 6 A – G5 / 6

Verticale witte balk vanaf de zegelrand omlaag over beide zegels over de 1ste "T" van "LUCHTPOST"

Boekje Pb2 vertoont bijna altijd op aan de linkerbovenhoek van zegels 2 en 4 een retouchelijn. De kaderlijn is dan voorzien van een kleine kaderrand in de linkerbovenhoek van een iets donkerdere kleur dan de rest van de zegels van dit type op die plek. Daarnaast (en dat komt meer voor maar is bij dit specifieke boekje goed te zien) is de groene kleur flink lager afgedrukt dan blauwe kleuren (het verschil is ruim 1 mm). Van dit specifieke boekje kan ook nog gezegd worden dat de drukrichting omhoog loopt en aan de kaftzijde trof ik ook enkele fouten aan:

Pb2aT-D1K7a Kaft, labelzijde H5 (rnd)
Het vak midden onder in de wereldbol boven “NA” van “SURINAME” is dicht

Pb2aT-D1K7b Kaft, zegelzijde C / D4, T12 (rnd)
Violette vlek verbindt de hoorn met de wereldbol en flinke violette vlek rechtsmidden op de wereldbol

Kleur- en druktoevalligheden en rakellijnen bij Pb2

Het fenomeen van de verticale witte balk dat hierboven wordt beschreven onder P2aT-D1d ben ik ook tegengekomen op Pb2a en in meerdere vormen. Bij de witte verticale balk lijkt het er op dat hier de inkttoevoer tijdelijk gestokt is van de ondergrondkleur. Het kan zijn dat een inktcassette moest worden vervangen, of dat een druksproor iets verstopt is geweest. De balk verloopt over het papier, maar loopt wel steeds over zowel zegel 3 als zegel 6. Het gaat hier dus zeker niet om een plaatfout, maar typisch wel om een druktoevalligheid, in lijn met het fenomeen van de rakellijnen. Een voorbeeld is:

Pb2a-D4 Zegels 3 en 6 A – F7
Witte verticale balk vanaf de zegelrand omlaag tussen "S" en "T" van "LUCHTPOST" door

Hetzelfde idee, maar dan juist in de vorm van een vettere verticale kleurbalk en soms zelfs twee verticale vette kleurbalken over beide zegels is ook veelvuldig op dit boekje te zien. In het vervolg zult u hier enkele voorbeelden van aantreffen, maar deze boekjes worden niet steeds met een eigen D-nummer genummerd. Dat zal alleen gebeuren als er ook andere toevalligheden of plaatfouten op voorkomen.

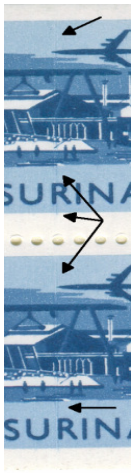

Pb2a-D7 Zegels 3 en 6 A – F6
Verticale lichtblauwe balk over beide zegels door "30" van "30 C"

De beelden die hierboven getoond zijn, komen uit twee boekjes,allebei van het type Pb2a, de linker twee uit één boekje, de rechter uit een ander boekje. Al deze balken vat ik samen onder het nummer

D7. Vervolgens zijn er natuurlijk diverse onderscheidende verschillen tussen meerdere van deze boekjes, in dat geval krijgen zij een eigen D-nummer in die zin dat ik dan een hoofdletter toevoeg. Zo krijgt u verderop D7A te zien.

En dan zijn er veelvuldig kleuruitlopers te zien op boekjes van het type Pb2. Bij Pb2cr1-P2a (hierboven) is al een voorbeeld te zien, maar ze worden hieronder ook genoemd en getoond wanneer zij voorkomen met andere druktoevalligheden.

Pb2a-D2R1 Zegels 2 en 5 A2 – O2
Verticale blauwe rakellijn over beide zegels voor de neus van het toestel langs

Pb2a-D2R1 Zegel 6 B1, C1
2 witte vlekjes links voor de arm van de graafmachine

Pb2a-D3a Zegel 1 F4
Lichte vlek boven "NA" van "SURINAME" met 2 witte stipjes er linksonder

Pb2a-D3b Zegel 5 A3
Wit vertikaal krasje boven het vliegtuig voor de motoren

Pb2a-D5a Zegel 3 A5, E6, C / D7
Kleuruitlopers omhoog aan de eerste "T" van "LUCHTPOST" en links aan de "3" van "30C" en licht streepje in het meest rechtse schaduwvlak op de helling

Pb2a-D5b Zegel 5 E7, F7
Kleuruitlopers omhoog rechts aan de "5" van "25C" (zegel 5)

Pb2a-D5d Zegel 6 D / E7, A6, E6
Lichte punt onder op de helling boven "30C" en kleuruitlopers omhoog aan de 1ste "T" van "LUCHTPOST" en links aan de "3" van "30C"

Dit boekje vertoont ook de kleurbanden op zegels 3 en 6, die bij Pb2a-D7 zijn omschreven.

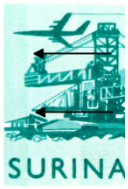
Pb2b-D6a Zegel 2 A / B6
Donkerblauwe stip onder de “P” van “POST”

Pb2b-D6b Zegel 3 A – F4
Verticale blauwe rakellijn over hele zegel net rechts van het midden van de “A” van “SURINAME” en blauw vlekje rechtsonder aan de “S”van “LUCHTPOST”

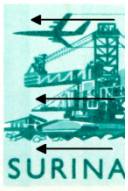

Pb2a-D7AaK8 Zegel 3 A5, F5

Kleuruitlopers omhoog aan de "U" en "C" van "LUCHTPOST" en rechts aan de "M" van "SURINAME"

Pb2a-D7AbK8 Zegel 6 A5

Kleuruitloper omhoog aan de "C" van "LUCHTPOST"

Pb2a-D7AK8 Zegels 3 en 6 A – F1

Verticale donkere kleurbalk links vanaf de kaderrand tot aan de "U" van "SURINAME" (dit is dezelfde afwijking als Pb2a-D7, die eerder al is omschreven)

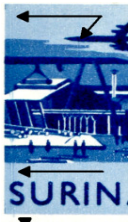
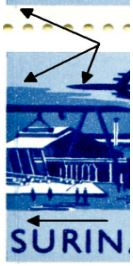
Pb2a-D7AK8 Kaft, zegelzijde Y - Z5 (rnd)

De rechter hoorn van het onderste linker embleem is vervormd bij het uiteinde door een vette streep die omlaag loopt

De drukrichting van dit boekje is omhoog gericht.

Pb2a-D8aK7 Zegels 2 en 5 A - G1, B2 / 3

Verticale blauwe rakelkras links door het beeld over de "S" van "SURINAME", de neus van het toestel is met een blauw streepje verboden aan de wolklaag eronder

Pb2a-D8bK7 Zegel 6 A6

Blauw haakje omlaag aan de straallijn boven de “H” van “LUCHTPOST” en witte punt erboven

Pb2a-D8cK7 Zegels 3 en 6 A5 - 8

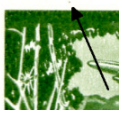
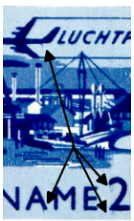

De bovenste kaderrand is omlaag gebutst en loopt rechts omlaag af door gebrek aan inkt

Pb2a-D8K7 Kaft, zegelzijde Y5 (rnd) Foto volgt

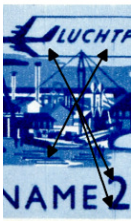
Het handvat van de rechter hoorn is verdikt

Pb2a-D9aK2 Zegel 1 02

Groen puntje links in de bovenste zegelrand

Pb2a-D9bK2 Zegels 2 en 4 B4, F - G4, F6, B4

Kleuruitlopers omlaag aan de staart van het toestel, aan de 1ste "T" van "LUCHTPOST", aan de "A" van "SURINAME", aan de "2" van "25" en op dezelfde verticale lijn aan het fabriekscomplex

Pb2a-D9cK2 Zegel 6 A / B2

Lichtblauw puntje midden op de buik van het toestel

Pb2a-D9K2 Kaft (vlakbij de vouwrand van het boekje) A11 (rnd)

Violet vlekje verbindt de "J" en "E" van "POSTZEGELBOEKJE" met elkaar

De drukrichting van dit boekje is omlaag gericht.

Pb2a-D10aK11 Zegel 1 F2, G2

Wit puntje rechtsboven aan de "R" en groen stipje in de zegelrand rechtsonder de “R” van "SURINAME"

Pb2a-D10bK11 Zegel 2 E6, F6

Blauw vlekje boven de "5" van "25" en kleuruitlopers omhoog aan de "2" van "25"

Pb2a-D10c K11 Zegel 5 F6

Kleuruitloper omhoog aan de "2" van "25"

Pb2a-D10K11a Kaft, labelzijde C / D10 / 11, Y - Z9 / 10, Z10 (rnd)

Violette vlek in de rechter vleugel van de duif tot aan de kop, de koprand van de linker hoorn is dicht en de maretak ernaast is vetter dan normaal

Pb2a-D10K11a Kaft, zegelzijde A4 / 5, C3, E / F3 / 4 (rnd)

Violette vlekken door de "J" van "POSTZEGELBOEKJE", links in de kop van de rechter hoorn en over "IJ" van "POSTERIJEN"

Pb2aT-D11a Zegel 2 A4, B4, F4

Blauwe kleuruitlopers rechtsonder aan het toestel en onder aan de "A" van "SURINAME"

Pb2aT-D11b Zegel 5 B4, F2, F4

Blauw puntje boven de "R" van "SURINAME" en blauwe kleuruitlopers rechtsonder aan het toestel en onder aan de "A" van "SURINAME"

Pb2a-D12aK12 Zegel 2 B4 / 5

Wit puntje boven aan de straallijn onder "LU" van "LUCHTPOST"

Pb2a-D12bK12 Zegels 2 en 5 E6, E6

Kleine kleuruitlopers omhoog aan "5"

Pb2a-D12K12 Kaft, zegelzijde W6 / 7 (rnd)
"B' van "POSTZEGELBOEKJE" met vlek vervormd Foto volgt

Pb2aT-D13aK3 Zegel 2 A2, F / G5, F2
Blauwe puntjes linksboven de neus van het toestel en rechtsonder de "E" van "SURINAME" en wit vlekje onder tussen “U” en “R” van “SURINAME”

Pb2aT-D13bK3 Zegel 6 B1
Blauwe punt onder de neus van het toestel

Pb2aT-D13K3 Kaft, label- en zegelzijde X / Y10 / 11, AA8, A2, C / D4 (rnd)
Violette vlekken over de onderkant van de rechter hoorn in het ene embleem vlak naast het telblok, in de linker hoorn van het embleem er schuin tegenover en vlek in het telblok zelf

Pb2b-D14aK13 Zegel 4 B4
Donkergroene punt linksonder op de grote linker vleugel

Pb2b-D14bK13 Zegel 5 08
Donkerblauw puntje rechts in de bovenste zegelrand

Ook dit boekje vertoont een donkerdere verticale achtergrondbalk links over zegels 3 en 6 (zie D7).

Pb2b-D14K13a Kaft, labelzijde B4, 08, A / B3, V / W9 / 10, Z10, W / X11 / 12 (rnd)
"T" en "Z" van "POSTZEGELBOEKJE" tweemaal boven door vlek verbonden en violette vlek verbindt de wereldbol met de linker hoorn

Pb2b-D14K13b Kaft, zegelzijde Z2 / 3, AA4 / 5 (rnd)
Violette vlek verbindt “J” en “E” van “POSTZEGELBOEKJE” en vlekken aan het mondstuk van de linker hoorn en het uiteinde van de rechter hoorn

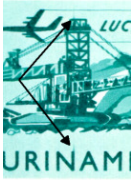

Pb2b-D15 Zegels 3 en 6 A4, F4
Beide zegels vertonen kleuruitlopers omhoog rechtsboven aan de "N" van "SURINAME" en boven aan de top van de graafmachine

Pb2b-D16a Zegel 3 F 6 / 7
Verticale witte kras door de "0" van "30C"

Pb2b-D16b Zegel 5 A2
Blauw vlekje linksboven de neus van het toestel

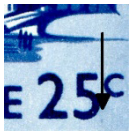
Pb2b-D16c Zegel 6 B1, E5 / 6

Groenblauw puntje onder de neus van het toestel (dit is hetzelfde puntje als bij Pb2aT-D13b, maar de overige kenmerken van dit boekje komen niet overeen) en donkere punt op de bodem rechtsvoor de linker rupsband

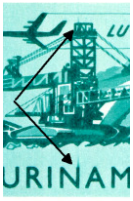
Ook dit boekje vertoont een donkerdere verticale achtergrondbalk links over zegels 3 en 6 (zie D7, positie A – F1).

Pb2b-D17a Zegel 2 F7

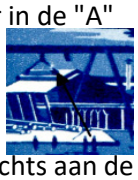

Blauw vlekje rechtsonder de “5” van “25”

Pb2b-D17b Zegel 5 C1 / 2, F4

Breuk rechts in de hanger links boven het dak van de grote hal, blauw krasje rechtsboven aan de "U" van "LUCHTPOST" en blauw puntje onder in de "A" van "SURINAME"

Pb2b-D17c Zegels 3 en 6 A4, F4

Kleuruitlopers omhoog links op de top van de graafmachine en rechts aan de "N" van "SURINAME" (net als bij D15)

De drukrichting van dit boekje is omhoog gericht.

Pb2b-D18a Zegel 2 F3

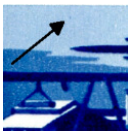
Licht puntje rechtsboven in de "N" van "SURINAME"

Pb2b-D18b Zegel 3 F7

Blauwe vlek linksonder aan de "C" van "30C"

Pb2b-D18c Zegel 5 A2

Blauw stipje linksboven de neus van het toestel

Pb2b-D18d Zegel 6 F1 / 2, F7

Blauw puntje rechtsonder de "U" van "SURINAME" en blauwe vlek linksonder aan de "C" van "30C"

Ook dit boekje vertoont een donkerdere verticale achtergrondbalk links over zegels 3 en 6 (zie D7).

Pb2c-D19K5 Zegel 5 H16, I9, I16

Kleuruitlopers omhoog aan de "W" van "ADRESWIJZIGING", de "N" van "VERSNELT" en de "Z" van "POSTBEZORGING"

Pb2c-D19K5 Kaft, labelzijde Z10 / 11 (rnd) Foto volgt

Violette cirkel op het handvat van de rechter hoorn in het embleem bij de vouwlijn

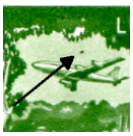
Pb2cT-D20a Zegel2 F4

Blauw vlekje omlaag midden aan de "A" van "SURINAME"

Pb2cT-D20b Zegel 3 F6

Groenblauw vlekje onder links in de "3" van "30"

Pb2cT-D20c Zegel 4 A3

Zwartgroene punt midden boven het toestel

Pb2cT-D20d Zegel 5 F4

Blauw vlekje omlaag midden aan de "A" van "SURINAME"

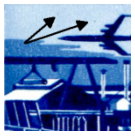
Pb2cT-D20e Zegel 6 B6

Groenblauw vlekje onder "TP" van "LUCHTPOST"

Pb2c-D21a Zegel 2 A1, A2, G6, F2

Donkerblauwe vlekjes linksboven de punt van het toestel en donkerblauwe punt rechtsonder de "E" en wit vlekje onder tussen "U" en "R" van "SURINAME"

Pb2c-D21b Zegel 5 A2, A3

Blauwe stipjes boven de neus en links voor de bovenste motor van het toestel

Pb2c-D21c Zegel 6 B1, D / E7

Wit vlekje onder de neus van het toestel en groenblauwe vlek aan de basis van de berg rechts voor de graafmachine

Pb2b-V1 (Pb2bk) & Pb2c-V1 (Pb2ck)

Kaftverschuiving (aan weerszijde van de lange kant van de kaft zijn afgesneden, geen halve cirkels te zien; deze versnijding is dus kleiner dan het voorbeeld dat ik u van P1 heb laten zien). Deze versnijding heeft ná het inplakken van de zegels plaats gevonden, want de zegels zijn omlaag verschoven, het verschil is precies één tandje groot (zie voor een foto onder hoofdstuk 2, subkop “Versnijdingen” op pagina 16).

H3.3 Plaatfouten & andere afwijkingen Boekje Pb3

Pb3aqr2

Pb3apr1

Boekje Pb3apr "Bereikt uw brief de geadresseerde? Adresseer juist en volledig!" (Uitgegeven 11 januari 1978)

Deze boekjes hebben een verticaal groen registerlijntje in de linkerbovenhoek van het label. In de afbeelding is te zien dat de registerlijntjes niet altijd even dik zijn.

Boekje Pb3bp resp. Pb3bq "Wees voor de post geen vraagteken. Plaats uw huisnummer leesbaar op uw woning." (Uitgegeven 11 januari 1978)

Boekje Pb3cp resp. Pb3cq "Verwacht u poststukken " (Uitgegeven 11 januari 1978)

Kleur van het kaftmotief: groen
Papier: normaal, zonder watermerk en zonder fosfor of ander soortgelijk kenmerk
Druktechniek: Offset
Oplage: (besteld) 125.000, resp. 85.000 tekst 1, 20.000 tekst 2 en 20.000 tekst 3.

Pb3apr1-P1a Zegel 6 B6

Oranje puntje onder de "0" van "40" (dit lijkt een geretoucheerde versie te zijn van Pb3aqso-P5, waar de punt op dezelfde plaats zit maar veel groter is)

Pb3apr1-P1b Zegel 8 A2 - 3

Lichte vlekken tegen de bovenste kaderrand links van het midden

Naast bovenstaande fouten kwam ik op een 2de exemplaar van Pb3apr1 de volgende andere afwijkingen tegen die ik dus vooralsnog als druktoevalligheden aanmerk:

Pb3apr1-P1AcK3 Zegel 1 B / C5

Wit puntje rechts achter de staart

Pb3apr1-P1AdK3 Zegel 2 B2

Groene vlek aan de neus van het toestel

Pb3apr1-P1AfK3 Zegel 4 C3

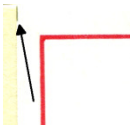
Groen vlekje onder de motor van de rechter vleugel

Pb3apr1-P1K3 Kaft, zegelzijde U10 (rnd)

Vlek in de laurierkrans voor de "S" van "SURINAME"

Dit boekje is voorzien van een groen registerstreepje linksboven op het label

Pb3bp-P2a Zegel 3 G6 / 7

Groen vlekje onder "20" in de zegelrand

(door T&K niet genoemd bij Pb3ap2)

Pb3bp-P2b (Pb3ap2) Zegel 4 A3 – D4

Witte krassen omlaag door het vliegtuig tot in het water

en 'zoeklicht' vanuit het vliegtuig omlaag en lichte vlek in het gebladerte onder "CH" van "LUCHTPOST"

Komt ook voor op boekjes Pb3ap-P2, Pb3apT-P2, Pb3bpT-P2

Pb3bp-P2c Label A2 / 3, A8, J8

Hapje linksonder uit en wit puntje midden in de bovenste kaderrand en witte punt rechtsboven in de eerste "U" van "HUISNUMMER"

Pb3bp-P2R1 Zegels 4 en 8 0 - O4 / 5 & 04 - G4 / 5

Verticale rakellijn over zegels 4 en 8 (ook aangetroffen op Pb3ap-P2)

Op Pbap-P2 trof ik tevens twee andere afwijkingen aan die niet op Pb3p-P2 te zien waren.

Pb3ap-P2c Zegel 1

Wit vlekje onder de "I" van "SURINAME"

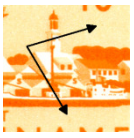
Pb3ap-P2d Zegel 2

Wit vlekje linksboven de "S" van "SURINAME"

Pb3aq-P3a Zegel 1 B7, E / F5 / 6

Oranje puntje onder "0" van "40" en oranje vlekje boven “AM” van “SURINAME”

Pb3aq-P3b Zegel 5 A / B3

2 witte vlekjes linksboven het toestel in de lucht

Pb3aq-P3c Zegel 8 F6

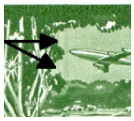
Witte punt linksboven aan de “0” van “20”

Komt ook voor op Pb3cq, maar daar troffen wij ook aan:

Pb3cq-P3Ab Zegel 6 A - B2 / 3

Verticale groene balk links voor het vliegtuig

Pb3ap-P4a Zegel 1 E7

Groen haakje als breuk linksonder in de "0" van "20C"

Pb3ap-P4b Zegel 3 A1 / 2

Wit vlekje links tegen de bovenste kaderrand

(komt ook voor op Pb3cp-P4)

Pb3ap-P4bc Zegel 4 B / C4 / 5, E / F7

Vage groene vlek rechtsonder de staart van het toestel en groen vlekje aan de rechter kaderlijn vlak boven "20C"

(mijn exemplaar vertoonde ook nog een kleuruitloper omhoog aan de bovenste kaderrand links van het midden)

Pb3ap-P4d Zegel 5 B7

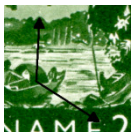
Oranje stip onder de "0" van "40" (dit puntje komt vaker voor, ook in boekjes van het type Pb3 met andere plaatfouten)

Komt ook voor op Pb3bp en Pb3cp. Op deze boekjes ben ik ook enkele druktoevalligheden tegengekomen:

Pb3ap-P4Ae Zegel 2 B / C4, F6

Wit vlekje in de lucht onder de staart en wit stipje boven rechts van de "E" van "SURINAME"

Pb3ap-P4Af Zegel 6 A4

Oranje vlek rechtsboven de staart van het toestel

Pb3ap-P4Ag Zegel 8 A – C4

Vage verticale groene balk midden door het toestel

Pb3ap-P4Ba Zegel 1 A / B7, G5

Naast de plaatfout ook nog: Witte stipjes onder "S" van "LUCHTPOST" en onder "ME" van "SURINAME"

Pb3ap-P4Be Zegel 2 F6 / 7

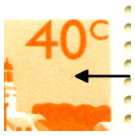
Wit stipje linksonder "0" van "20C"

Pb3bp-P4Cc Zegel 4 E8

Witte diagonale kras linksonder de neus van het toestel, vaag groen vlekje onder de staart van het toestel en groen vlekje aan de rechter kaderlijn vlak boven "20C"

Pb3aqr2-P5a Zegel 1 B6

Oranje puntje midden onder de “0” van “40”
(dit vlekje varieert in grootte, afhankelijk van de vetheid van de druk)

Pb3aqr2-P5b (T&K nr Pb3aqrv) Zegel 2 B4 - 5

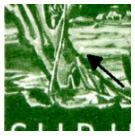
Oranje watervlek als kringel links naast de punt van de verkeerstoren
Komt ook voor op PB3bq (PB3bq-P5, deze is ook met een verticale rakellijn aangetroffen PB3bq-P5R3)

Pb3aqr2-P5c Zegel 3 F4, F1

Wit vlekje boven “NA” van “SURINAME” en flinke watervlek onder de “S “ van “SURINAME”

Pb3aqr2-P5d Zegel 4 D2

Witte punt in het water rechts van de stam

Pb3aqr2-P5e Zegel 6 F4 - 5

Oranje vet diagonaal streepje rechtsboven aan of door de “M” van “SURINAME”

Pb3aqr2-P5f Zegel 7 B4 / 5

Groen vlekje in de lucht onder de staart van het vliegtuig

Daarnaast heb ik de volgende fout aangetroffen op één boekje met verder alle P5-kenmerken:

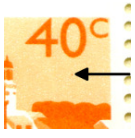
Pb3aqr2-P5Ag Zegel 1 B6, C5, E / F4

Oranje puntje midden onder de "0" van "40", diagonale oranje streep verbindt de toren met het bos er rechts naast en vaag horizontaal oranje streepje boven "IN" van "SURINAME"

Deze P5-fouten heb ik aangetroffen op boekjes voorzien van registerlijntjes (Pbarqr2-P5) en zonder registerlijntjes (bijvoorbeeld Pb3bq-P5 en Pb3cq-P5) maar dus wel steeds op de q-variant van het boekje.

Pb3ap-P6a Zegel 1 B6

Oranje stipje onder de "0" van "40"

Pb3ap-P6b Zegel 3 05

Groen vlekje in de zegelrand boven "C" van "LUCHTPOST"

Pb3ap-P6c Zegel 4 04

Groen krasje in de zegelrand boven de "L" van "LUCHTPOST"

Zoals wel vaker komen op veel boekjes waarop plaatfouten voorkomen ook afwijkingen voor die niet op elk boekje met dezelfde plaatfout terugkeren (zie al bijvoorbeeld PB3aqr2-P5f hierboven). Het is alsof ook boekjes met dezelfde kenmerkende plaatfouten onderling soms afwijkingen vertonen. De volgende afwijkingen heb ik niet op alle boekjes met P6-fouten teruggevonden en moeten dus voorlopig als druktoevalligheden worden aangemerkt (maar kunnen in een later stadium ook nog als secundaire fouten worden aangemerkt als toch weer meerdere exemplaren worden gevonden met dezelfde afwijkingen). Ik markeer dit soort boekjes met het P-nummer gevolgd door een hoofdletter en nummer daarna met kleine letters gewoon door om de individuele zegels te kunnen blijven duiden.

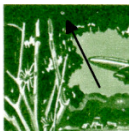
Pb3cp-P6Aa Zegel 1 A4, B6

Lichte streperige vlekjes midden boven tegen de kaderrand en oranje stipje onder de "0" van "40"

Pb3cp-P6Ab Zegel 3 A4, 05, 06 / 7

Wit puntje tegen de kaderrand linksboven de "L" en groene vlekjes in de zegelrand boven "C" en hoger boven de "S" van "LUCHTPOST"

Pb3cp-P6Ag Zegel 7 A2

Witte vlek links in het bladerdak

Pb3aq-P6Bd Zegel 2 A6 / 7, B5 / 6

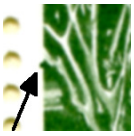
Verticale kras vanaf de torenspits omhoog en oranje puntje tussen de staart van het toestel en de torenpunt

Pb3aq-P6Bg Zegel 7 B – C6

Rode vlek in het bossage rechts van de lucht

Plaatfout P6 komt zowel in de p-variant als in de q-variant voor, bij alle tekstvarianten.

PB3cp-P7a Zegel 1 C / D0

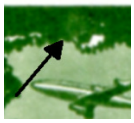
Groene punt als uitstulping aan de linker kaderrand in het verlengde van de onderrand van de meest linkse hoofdtak

PB3cp-P7b Zegel 5 A4, D2

Oranje vlekje rechtsboven de staart en wit vlekje op de gevel van het meest linkse gebouw met de drie witte daken

Pb3cp-P7c Zegel 8 A3 - 4

Lichtgroene grote ronde vlek in het bladerdak boven de romp van het vliegtuig

Deze twee foutjes komen voor bij Pb3a, Pb3b en Pb3c. Maar op de exemplaren die ik heb gezien zijn ook hier weer diverse andere afwijkingen gevonden, die niet op alle boekjes teruggevonden zijn en dus als toevalligheden moeten worden aangemerkt.

Pb3ap-P7Ab2 Zegel 5 F1

Verticale oranje kras door de "O" van "LUCHTPOST" tot aan de "R" eronder

Pb3cp-P7B is vervallen.

Pb3cp-P7Cg Zegel 6 D6

Donker vlekje rechts op de linker zijmuur van het meest rechtse gebouw

Pb3cp-P7Ch Zegel 7 G4

Groen verticaal streepje onder aan de kaderrand rechtsonder de “A” van “SURINAME”

Pb3cp-P7Dc Zegel 2 F7

Wit stipje rechtsonder in de "0" van "20"

Pb3cp-P7Db Zegel 8 A3 – 4, F5, F6

Flinke lichtgroene vlek midden boven in het bladerdak (P7) en witte stippen linksonder aan de "E" van "SURINAME" en boven aan de "2" van "20C"

Pb3apT-P7Eb2 Zegel 5 C2

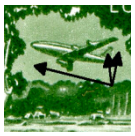
Oranje kleuruitlopers op de bossage links in beeld

Pb3apT-P7Eg Zegel 6 C1 / 2

Kleuruitlopers omhoog op het linker bossage en op de "E" van "SURINAME"

Pb3ap-P7Fd Zegel 3 B2 / 3, B3, C4 / 5

Groene streepjes in de lucht linksonder de neus van het toestel, links aan de staartvleugel en rechts aan de punt van de linker grote vleugel

Pb3ap-P7Fb2 Zegel 5 A4, D2, E / F7

Oranje vlekje rechtsboven de staart, wit vlekje op de gevel van het meest linkse gebouw met de drie witte daken en opstaand streepje rechtsboven aan de "M" van "SURINAME"

Pb3ap-P7Fh Zegel 7 E / F7, F8

2 witte stippen boven "0" en rechtsboven "C" van "20C"

Pb3ap-P8a Zegel 3 C4 - 5

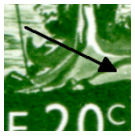
Vette groen vlek in het bos onder de staart van het toestel

Deze fout komt ook voor op Pb3bp en Pb3cp. Daarnaast trof ik op deze boekjes de volgende foutjes aan, die voorlopig nog als druktoevalligheden moeten worden aangemerkt omdat ze niet voorkomen op de andere boekjes met fout P8a, die ik gezien heb.

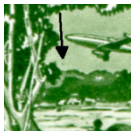
Pb3ap-P8Ab Zegel 1 E8

Wit puntje boven de "C" van "20C"

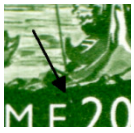
Pb3ap-P8Ad Zegel 4 B / C2 / 3

Groen vlekje in de lucht in de linker onderhoek

Pb3bp-P8Bb Zegel 1 F6

Klein wit vlekje boven tussen "E" van "SURINAME" en "2"van "20"

Pb3bp-P8Bc Zegel 2 F / G6

Wit diagonaal haakje rechtsonder aan de "E" van "SURINAME"

Pb3cp-P8CfK1 Zegel 6 A4

Vage oranje vlek tegen de bovenste kaderrand boven de staart van het toestel

Pb3cp-P8CK1 Kaft, zegelzijde E3 / 4 (rnd)

Groen vlekje in de "N" van "POSTERIJEN" bij de vouwlijn

Foto volgt

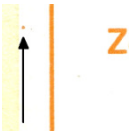
Pb3cp-P8Da Zegel 3 C4 – 5, G3, F6 / 7

Vette groen vlek in het bos onder de staart van het toestel , groen puntje in de zegelrand onder "IN" van "SURINAME" en groen vlekje boven door de krul van de "2" van "20"

Pb3cp-P9a (T&K nr Pb3cp1) Label I0

Oranjebruine stip links van de kaderlijn voor "ZORG"

Pb3cp-P9b Zegel 5 F / G2

Flinke witte punt linksonder aan de “R” van “SURINAME”

En als toevalligheid, op één van de boekjes met P9 aangetroffen:

Pb3cp-P9c Zegel 3 F / G7

Wit puntje onder "0C" van "20C"

Pb3bp-P10a Zegel 5 E5

Witte vlek boven "A" van "SURINAME"

Komt ook voor op Pb3ap en Pb3cp. Op Pb3apT-P10 trof ik ook nog de volgende druktoevalligheden:

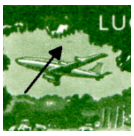
Pb3apT-P10Ab Zegel 1 03

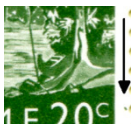
Groen puntje in de zegelrand linksboven de "L" van "LUCHTPOST"

Pb3apT-P10Ad Zegel 3 B3 - 4

Groen breed vlekje midden boven het toestel

Pb3cp-P11a Zegel 1 F7 / 8

Groene punt in de zegelrand rechts van "C" van "20C"

Pb3cp-P11b Zegel 5 E4

Oranje puntje onder rechts van de 2de "T" van "LUCHTPOST"

Pb3cp-P11c Zegel 6 A2 / 3

Oranje vlek bij de zegelrand boven de grote linker vleugel van het toestel

Pb3cp-P11d Zegel 7 A6

Lichte vlek boven "TP" van "LUCHTPOST"

Pb3cp-P11e Zegel 8 A / B4

Groen stipje boven de meest rechtse motor van het toestel

Pb3cp-P11R2 Zegels 3 en 7 D – E6

Verticale rakellijnen over het water rechts van het bootje

Pb3aq-P12aKP5 Zegel 1 F5

2 witte verticale krasjes midden onder in de "A" van "SURINAME"

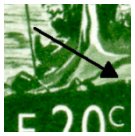
Pb3aq-P12bKP5 Zegel 2 E / F4

Witte vlek linksboven de "N" van "SURINAME"

Pb3aq-P12cKP5 Zegel 5 E7

Witte vlek als inkeping rechtsboven de "C" van "20C"

Pb3aq-P12dKP5 Zegel 8 E7

Witte gebogen krul met lichte vlek rechtsboven de "C" van "20C"

Pb3aq-P12KP5 Kaft, labelzijde Y10 / 11 (rnd)

Groene vlek als verlengstuk van de snavel

Deze kaftfout is ook een plaatfout, zie bijvoorbeeld Pb3aq-D8KP5. Alleen de plaats op de kaft verschilt in dit geval, maar de fout is dezelfde.

Pb3aq-P13a Zegel 1 B6 / 7

Oranje stip en witte vlek recht onder de "0" van "40"

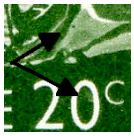
Pb3aq-P13b Zegel 2 B5

Wit puntje rechts aan het dak van de toren

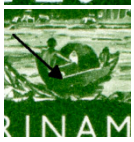
Pb3aq-P13c Zegel 3 E6, F7

Groen puntje boven "20" op de lichte basis van de stam en lichte vlek boven in de "0" van "20"

Pb3aq-P13d Zegel 6 E4

Wit puntje midden onder op de zijkant van het bootje

Druktoevalligheden en rakellijnen op Pb3

De volgende aangetroffen foutjes zijn pas één keer aangetroffen, hier gaat het dus vooralsnog om druktoevalligheden:

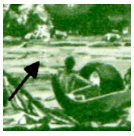
Pb3ap-D1aK2 Zegel 1 D8

Groen puntje in de rechter zegelrand net onder het midden

Pb3ap-D1bK2 Zegel 2 D3

Wit L-vormig vlekje boven links van het hoofd van de visser

Pb3ap-D1cK2 Zegel 3 E – F5

Flinke watervlek boven de "M" van "SURINAME"

Pb3ap-D1dK2 Zegel 7 F6

Rode punt tussen "E" van "SURINAME" en "2" van "20C"

Pb3ap-D1K2 Kaft, labelzijde K4 (rnd)

"ER" van "POSTEREIJEN" is vet

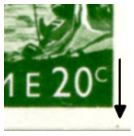
PB3cq-D2a Zegel 3 F7

Wit diagonaal streepje rechtsboven In de "0" van "20"

PB3cq-D2b Zegel 8 G7 / 8

Groen stipje in de rechter onderhoek (zegelrand)

PB3cq-D3a Zegel 6 G2

Wit vlekje onder de "R" van "SURINAME" als inkeping

PB3cq-D3b Zegel 8 F7

Wit horizontaal streepje rechtsonder de "C" van "20 C"

Pb3bp-D4a Zegel 4 F – G2

Flinke lichte vlek door en onder de "R" van "SURINAME"

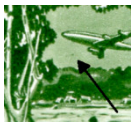
Pb3bp-D4b Zegel 5 F3

Lichte vlek linksonder aan de "R" van "SURINAME"
(dit is dezelfde witte punt als die van Pb3cp-P9b)

Pb3bp-D4c Zegel 7 B3

Groen stipje in de lucht onder de buik van het toestel

Pb3ap-D5a Zegel 1 B6

1 Wit vlekje boven "UC" van "LUCHTPOST"

Pb3ap-D5b Zegel 5 E5

Wit vlekje linksonder bij de voet van de "4" van "40C" en witte vlek boven de "A" van "SURINAME"

Pb3ap-D5c Zegel 6 E5

Wit puntje vlak onder de zijkant van het grote schip boven de "A" van "SURINAME"

Pb3bp-D6R1 Zegel 5 E2

Groen stipje tussen "H" en "T" van "LUCHTPOST"

Pb3bp-D6R1 Zegels 4 en 8 0 – O5

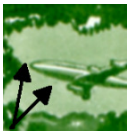
Verticale rakellijn over beide zegels rechts door de “M” van “SURINAME”

PB3bq-D7aR1 Zegel 1 A5, B6

Twee diagonale oranje krasjes linksboven de “4” van “40” en oranje puntje onder de “0” van “40”

PB3bq-D7bR1 Zegel 3 B2, B3

Groene puntjes boven de neus en vlak onder de buik van het toestel

PB3bq-D7cR1 Zegel 4 G7

Groen vlekje rechts in de onderste zegelrand

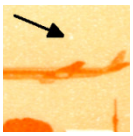
PB3bq-D7R1 Zegels 4 & 8 03 / 4 – O4

Verticale groene rakellijn over zegels 4 en 8 door de "U" van "LUCHTPOST"

Pb3aqD8KP5 Zegel 1 A2 / 3

Witte punt boven de grote linker vleugel

Pb3aq-D8KP5 Kaft, zegelzijde D4 / 5 (rnd)

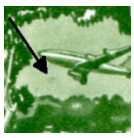
Flinke vlek over de snavel boven op de wereldbol
(deze kaftfout komt meerdere keren voor, zie ook Pb3aq-P12KP5, doch daar zit de kaftfout op een andere plaats)

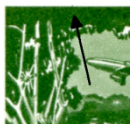
Pb3aq-D9a Zegel 4 B / C2 / 3

Groene vlek in de lucht onder de buik van het toestel

Pb3aq-D9b Zegel 6 02

Groen opstaand haakje aan de bovenste kaderlijn links van het midden

Pb3cp-K4 Kaft, zegelzijde Z / AA5 (rnd) Foto volgt

Dichte "P" van "POSTEREIJEN"

Daarnaast hebben Jan Smith en ikzelf op losse (combinaties van) zegels uit boekje Pb3 nog twee andere afwijkingen gevonden:

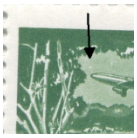
Pb3?q-D5 Zegel 5 of 6 B2 / 3

Donkergroene vlekjes linksonder de cockpit
(gevonden in combinatiepaar met zegel 2)

PB3?-D6 Zegel 4 A3 – B2

Wit vlekje linksboven de cockpit

H3.4 Plaatfouten & andere afwijkingen Boekje Pb4

Boekje Pb4ap resp. Pb4aq "Bereikt uw brief de geadresseerde? Adresseer juist en volledig!" (Uitgegeven 11 januari 1978)

Boekje Pb4bp-P9 resp. Pb4bq "Wees voor de post geen vraagteken. Plaats uw huisnummer leesbaar op uw woning!" (Uitgegeven 11 januari 1978)

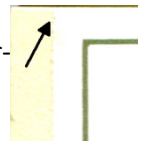
Boekje Pb4cp-P5 "Verwacht u poststukken? Zorg voor een brievenbus aan huis!" (Uitgegeven 11 januari 1978)

Kleur van het kaftmotief: rood
Papier: normaal, zonder watermerk en zonder fosfor of ander soortgelijk kenmerk
Oplage: (besteld) 125.000, resp. 85.000 tekst 1, 20.000 tekst 2 en 20.000 tekst 3.

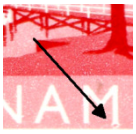

Boekje Pb4aqr1 (4aqr)

Dit boekje heeft een verticaal rood registerlijntje in de linker-bovenhoek van het label (zeer moeilijk zichtbaar want erg dun)

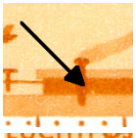
Pb4bp-P1a (4bpw) Zegel 1 G7
Oogje onder aan de rechter voet van de "M" van "SURINAME"

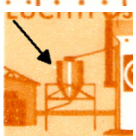
Pb4bp-P1b Zegel 2 C5
Oranje puntje rechtsboven de "M" van "SURINAME"

Pb4bp-P1c Zegel 3 F7
Lichtoranje puntje onder rechts naast de meest linkse schoorsteen

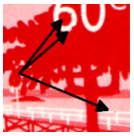
Pb4bp-P1d Zegel 4 D2
Wit puntje linksboven aan de meest linkse omgekeerde ketel

Deze fouten komen ook voor op Pb4ap en op boekjes van hetzelfde type met een telblok.

Pb4bpT-P4b (4apv) Zegel 5 (O1) A – B6, D7

Rode vlek rechtsonder in de "6" van "60" als bult en rood stipje rechts van de stam op het hek

Op dit boekje komt ook twee andere fouten voor op zegels 4 en 7, ook plaatfouten:

Pb4bpT-P4a Zegel 4 B1

Oranjebruine punt boven aan de cockpit

Pb4bpT-P4c Zegel 7 F / G3

Wit vlekje met oranjebruin haakje linksonder aan de "I" van "SURINAME"

Verder is bij dit specifieke boekje de oranje kleur 1 mm omlaag verschoven t.o.v. de rode kleur.

Fouten P2, P3, P5 – P12 & P14 – P17 zullen in de volgende editie (deel II) worden opgenomen.

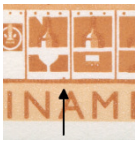
Pb4aq-P13a (4aq2) Zegel 4 F5

Watervlekje rechtsboven de “A” van “SURINAME”

Pb4aq-P13b Zegel 5 E5

Oranjebruine punt op de bodemlijn linksboven de “A” van “SURINAME”

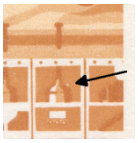
Pb4ap-P18a Zegel 2 E – F5

Flinke watervlek linksboven de “A” van “SURINAME”

Pb4ap-P18b Zegel 3 D6

Wit puntje rechtsboven aan de rechter ketel

Pb4ap-P18c Zegel 7 01

Oranje puntje links in de bovenste zegelrand

Tot zover dit overzicht, ik heb veel meer materiaal, dat zal in de volgende editie of deel II van dit werk alsnog worden opgenomen. Maar er ontbrak mij voldoende tijd om dit materiaal hier op te nemen en toch op tijd voor de presentatie op de Nationale Tentoosntelling in Gouda, april 2019, te zijn.

H3.5 Plaatfouten & andere afwijkingen Boekje Pb5

Boekje Pb5ap resp. Pb5aq

"Werk mede aan een veilige postbestelling; houd uw waakhond binnen!" (Uitgegeven 5 dec. 1979)

Boekje Pb5bp resp. Pb5bq

"Staan in lange rijen is tijdrovend! De oplossing: Postzegelboekjes!" (Uitgegeven 5 december 1979)

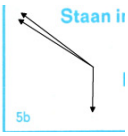
Boekje Pb5cp resp. Pb5cq

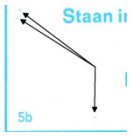

"Doe uw postzaken buiten de spitsuren; u wordt sneller geholpen!" (Uitgegeven 5 december 1979)

Kleur van het kaftmotief: lichtbruin
Papier: normaal, zonder watermerk en zonder fosfor of ander soortgelijk kenmerk

Pb5bq-P1a Label G1, M / N2 / 3
3 blauwe stippen voor "STAAN" en blauw puntje onder rechts van "5b" (1ste beeld is origineel, 2de beeld is voor helderheid versterkt)

Pb5bq-P1b (T&K 5aq-1) Zegel 1 A / B4
Rode stip onder de "A" van "SURINAME"

Pb5bq-P1c Zegel 4 C5 / 6
Rode stip linksonder de "E" van "SURINAME"

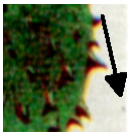

Pb5bq-P1d Zegel 9 F0, F1

Blauw puntje links van de vrucht en rood puntje in de zegelrand daar weer net linksonder

Pb5bq-P1e Zegel 10 E6

Grijs vlekje op de rechter kaderrand onder het midden

Pb5bq-P1f Zegel 11 F / G1

Grijs puntje rechts van de "E" van "SURINAME"

Komt voor op Pb5q in alle drie de tekstvarianten.

Pb5ap-P9a Zegel 1 B1, B2 / 3

Grijs stipje linksboven de “2” van “25” en donkergrijs vlekje bij de vrucht onder de “R” van “SURINAME”

Pb5ap-P9b Zegel 3 A / B1

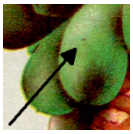
Grijze punt linksonder de “S” van “SURINAME”

Pb5ap-P9c Zegel 8 F3

Wit puntje onder op de grootste vrucht in het midden

Pb5ap-P9d Zegel 11 E / F3

Donker puntje midden op de grootste vrucht in het midden

Van dit boekje heb ik inmiddels 22 plaatfouten kunnen onderscheiden, dat zou betekenen dat het hier dus om 22 kenmerken betreft en niet langer 22 plaatfouten. In de volgende editie zullen deze alle 22 worden opgenomen.

Pb5bqT-KP5 Kaft, labelzijde U - V3 / 4 (rnd)

Bruine vlek boven in de rechter hoorn en door de letters “EN” van “POSTERIJEN” in hetzelfde embleem

H3.6 Plaatfouten & andere afwijkingen Boekje Pb6

Boekje Pb6ap resp. Pb6aq

"Werk mede aan een veilige postbestelling; houd uw waakhond binnen!" (Uitgegeven 26 maart 1980)

Boekje Pb6bp resp. Pb6bq

"Staan in lange rijen is tijdrovend! De oplossing: Postzegelboekjes" (Uitgegeven 26 maart 1980)

Boekje Pb6cp resp. Pb6cq

"Doe uw postzaken buiten de spitsuren; u wordt sneller geholpen!" (Uitgegeven 26 maart 1980)

Kleur van het kaftmotief: blauw
Papier: normaal, zonder watermerk en zonder fosfor of ander soortgelijk kenmerk

Pb6bp-P1a (T&K 6bp4) Zegel 3 A1,
Verdikking linksonder aan de "S" van "SURINAME" (onder sterk vergrootglas is de verdikking deels geel) en rode punt boven in de kleine noot rechtsonder

Deze fouten komen ook voor op 6ap-P1 en met telblok op de kaftzijde.

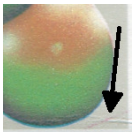
Pb6cp-P3a (6cp3) Zegel 3 B1 / 2
Grijs vlekje rechtsonder de "C" van "5C"

Plaatfouten P3a t/m P3f komen ook voor op boekje Pb6cq-P3.

Pb6cp-P3b Zegel 2 B2
Geel vlekje als inham links op het eerste blad rechts van "5C"

Pb6cp-P3c Zegel 6 H5 – 6
Diagonale rode kras in de rechter onderhoek

Pb6cp-P3d Zegel 7 A1
Grijs vlekje voor in de zegelrand voor “3" van "35"

Pb6aq-P18a Zegel 2 G / H7, H5
Grijs streepje in de zegelrand onder rechts van de halve meloen en
grijze krul tussen de halve meloen en de 3de “E” van “WATERMELOEN”

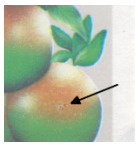
Pb6aq-P18b Zegel 4 B5 - C6
Diagonale grijze kras omlaag rechts vanuit de hele meloen

Pb6aq-P18c Zegel 5 C1
Watervlekje links van de hele meloen

Pb6aq-P18d Zegel 6 F4 / 5
2 rode vlekjes op de linker vlek midden op de vrucht rechtsonder

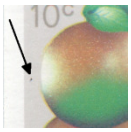

Pb6aq-P18e Zegel 11 A2
Rood stipje in de “U” van “SURINAME”

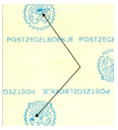
Pb6aq-P18f Zegel 12 D1

Donker puntje midden bij de linker kaderlijn

Pb6aq-K8 Kaft, labelzijde I4-5, T3 / 4 (rnd)

Blauwe horizontale vlek op de rechter hoorn en blauwe vlek midden op de wereldbol

H3.7 Plaatfouten & andere afwijkingen Boekje Pb7

Boekje Pb7 "Verkort de wachttijden aan het loket. Wees kort en zakelijk!" (Uitgegeven 2 oktober 1985)

Kleur van het kaftmotief: Licht grijs
Papier: normaal, zonder watermerk en zonder fosfor of ander soortgelijk kenmerk

Volgens Teunis & Kamper bestaan er ook van dit boekje exemplaren waarvan de kaft flink versneden is, zowel met als zonder Telblok (Pb7-K1 & Pb7T-K1).

Verder vertoont dit boekje een eigenaardigheid. Het jaartal links onder de zegels is bij de zegels waarop de cacaobonen zijn afgebeeld steeds '1985' maar op de zegel waarop de bananen (bacove) zijn afgebeeld, staat het jaartal '1978'. Ook het lettertype dat voor de jaartallen is gehanteerd verschilt.

Pb7-P1a Label 015 / 16, N14
Blauw puntje als bult op de onderste kaderrand en rood puntje in de rechterbovenhoek buiten het kader

Pb7-P1b (T&K nr Pb7-1) Andreaskruis G6
Witte stip in het rechterbovenbeen van het kruis

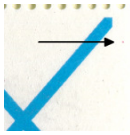
Teunis & Kamper noemen in hun publicatie alleen de witte stip in het kruis. Van dit boekje heb ik slechts één exemplaar in mijn bezit en ik kan dus niet met zekerheid zeggen dat de andere foutjes ook plaatfouten zijn. Dit kunnen slechts druktoevalligheden zijn.

Verder komen de volgende druktoevalligheden voor, het wachten is hier nog op een tweede exemplaar met dezelfde soms goed met het blote oog zichtbare foutjes.

Pb7-D1a Zegel 3 04, C5 / 6
Violet puntje in de zegelrand boven de "A" van "SURINAME" en violet puntje rechtsboven de vruchten onder de "E" van "SURINAME"

Pb7-D1b Kruis A7
Violet puntje boven rechts van het kruis

Pb7-D2a Zegel 1 A6

Donker puntje rechtsboven de "E" van "SURINAME"

Pb7-D2b Zegel 3 H2

Grijs puntje links naast het onderste deel van de stam

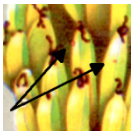
Pb7-D2c Zegel 5 A1

Violette vlek in de "S" van "SURINAME"

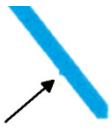
Pb7-D2d Zegel 7 E2 / 3, E3 / 4

Rode vlek en rood krasje erboven op de bananen in de op een na onderste rij

Pb7-D2e Andreaskruis G5

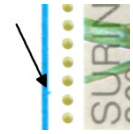
Bult onder aan de rechteronderkant van het kruis

Pb7T-D3a Label M0, E / F15

Groene punt in de labelrand boven links van "7" en haakje rechts aan de rechter kaderlijn boven het midden

Pb7T-D3b Zegel 1 C3 / 4

Blauwe vlek linksboven op de grootste cacaoboon

Pb7T-D3c Zegel 7 A1, B0, D0, E1, G1

4 violette puntjes linksonder op de "S" van "SURINAME", boven en rechtsmidden in de linker zegelrand en links aan de middelste rij bananen en rode punt boven op de meest linkse banaan van de onderste rij

Pb7-D4a Zegel 2

Grijs puntje in de zegelrand boven links van "3" van "30", 2 donkere puntjes aan de zegelrand linksonder de "3" van "30", wit vlekje boven op de linker vrucht en wit puntje rechtsonder op de achterste vrucht

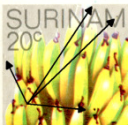
Pb7-D4b Zegel 3

2 grijze puntjes rechtsonder bij de kleinste vrucht boven

Pb7-D4c Zegel 7

Blauwe punt in de zegelrand boven de "A", grijze punt rechts in de "M" van "SURINAME", watervlekje linksonder de "2" van "20" en donkere punt onder op de banaan op de 2de rij recht onder de "A" van "SURINAME"

Pb7T-D5a Zegel 1

Grijs vlekje onder in de "3" van "30"

Pb7T-D5b Zegel 2

Vlekje in de kaderrand links van de "3" van "30"

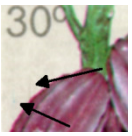
Pb7T-D5c Zegel 5

Grijs puntje in de linker zegelrand boven het midden en rode vlek linksonder op de vrucht die over de stam loopt

Pb7D6a Zegel 1 G6

Wit vlekje rechtsboven aan de 1ste "C" van "CACAO"

Pb7D6b Zegel 4 D1

Violette rakelkras boven aan de meest linkse vrucht en blauw lijntje er links naast

Deze foutjes trof ik op het boekje dat op FDC E093 was geplakt aan.

H3.8 Plaatfouten & andere afwijkingen Boekjes Pb8, 9 & 10

Van de boekjes 8 tot en met 10 heb ik nog te weinig materiaal gezien om te kunnen aangeven of en zo ja welke plaatfouten en / of druktoevalligheden er op deze boekjes voorkomen. Volstaan wordt daarom vooralsnog met het weergeven van de boekjes zelf en van de verder nog voorradige technische informatie over deze boekjes. De omschrijving van de beeltenissen op de zegels is terug te vinden in hoofdstuk 2.

Boekje Pb8 "Postzegelboekjes, voor uw gemak." (Uitgegeven 30 april 1996)

Kleur van het kaftmotief: rose, rood en blauw, zie foto
Papier: gegomd zegelpapier met offset coating Druktechniek: vierkleurenoffset

Boekje Pb9 "Suriname-Suralco a long lasting relationship 1916 – 1996 Suralco LLC" (Uitgegeven 18 december 1996)

Boekje 9, maar met blauwe balk rechtsonder op het label (foto collectie Kamper)

Boekje Pb9a "Suriname-Suralco a long lasting relationship 1916 – 1996 Suralco LLC" (Uitgegeven 18 december 1996)

Kleur van het kaftmotief: rose, rood en blauw met zwarte tekst, zie foto hierboven
Papier: gegomd zegelpapier met offset coating Druktechniek: vierkleurenoffset

Boekje Pb10 "Vertrouwen in eigen kunnen - Staatsolie" (Uitgegeven 15 augustus 1997)

Kleur van het kaftmotief:
Papier: gegomd zegelpapier met offset coating Druktechniek: vierkleurenoffset

H4. Ten slotte

Toegegeven, lang niet al deze afwijkingen zijn met het blote oog te zien. Maar sommige wel degelijk. Wellicht zijn het inderdaad druktoevalligheden, maar misschien zijn het ook plaatfouten. Laat u dus horen!

De eerste voorloper van dit stuk was een boekcommentaar op de publicatie van de heren Teunis en Kamper. Daarna is dit werkstuk, naarmate er meer materiaal beschikbaar kwam, exponentieel gaan groeien. Voor degenen die deze voorpublicaties gezien hebben is het van belang om te weten dat enkele nummers uit die publicaties zijn aangepast in dit voor u liggende stuk.

Maar ook dit stuk is verre van compleet. Ik houd mij dan ook bij de lezer dezes aanbevolen voor aanvullingen en opmerkingen. De heren De Rooy en Hali, en nadien de heren Teunis en Kamper verdienen een bijzonder compliment voor het feit, dat zij als eerste de stap hebben gezet om deze voor de filatelist bijzonder interessante postzegelboekjes van Suriname te onderzoeken en er een gedegen publicatie over op te zetten. Ik hoop dat dit boekwerkje een volgende stap kan zijn voor verder onderzoek om uiteindelijk te komen tot een complete studie van de postzegelboekjes van Suriname. Voor de verzamelaar van plaatfouten is dit in elk geval een bijzonder interessant gebied, al was het maar omdat er heel veel verschillende afwijkingen op voorkomen.

Den Haag, 15 april 2019
(1ste voorpublicatie is gepubliceerd op 29 december 2015, de 2de voorpublicatie op 14 juli 2017)

Gijsbrecht K. Van Dommelen

dommelen@vladeracken.nl

Bestemd voor publicatie op de website van VHF, Verenigde Haagse Filatelisten en, indien gewenst, voor de Variant en de website van de Vereniging De Plaatfout, evenals de website van de Studiegroep Zuid-West Pacific, uiteraard steeds onder vermelding van de bron.

Het boekwerkje is voor het eerst gepresenteerd op de Nationale Tentoonstelling van Gouda, in april 2019.

Copyright berust bij G.K. van Dommelen

Bronnen:

Postzegelboekjes (van Suriname); plaatfouten en andere variëteiten
Henk Teunis en Teus Kamper, 2012

Noord Hollands Archief, Haarlem (postwaarden collectie, Museum Joh. Enschede)

Website Studiegroep Zuid-West Pacific; http://www.studiegroep-zwp.nl/
De Rooy - Hali Katalogus Automaatboekjes Suriname Ned. Antillen en Indonesië 1982 / 1983
Zonnebloem Suriname Catalogus 2016

Foto’s van twee maximumkaarten http://www.philaromax.nl

Met dank aan Ad Kollen, Jan Smith en Walter de Rooy, mede-verzamelaars ook op dit terrein en aan René Hillesum.

De in dit stuk opgenomen foto’s komen uit drie externe bronnen, te weten de collecties van Jan Smith & Teus Kamper, de Katalogus van De Rooy – Hali en het boekwerkje uit 2012 van Teus Kamper en Henk Teunis en uit de eigen collectie van de auteur.